

SOSIAALITAITO

SOCIALKOMPETENS

**LASTEN KOKEMUKSIA
PÄIVÄHOIDOSTA JA KOTOA**

JÄRVENPÄÄSSÄ, KIRKKONUMMELLA, LOHJALLA JA VIHDISSÄ 2010

Kuva: Leanna Kari, 4 vuotta, Kirkkonummi

Huhtikuu 2011

Hyvä lukija,

kädessäsi oleva raportti kertoo 376 nelivuotiaan lapsen kokemuksista omasta elämästä: kokemuksista kotoa ja päivähoidosta. Kokemukset on koottu lapsen vanhemman tekemistä haastatteluista syksyllä 2010. Aineistosta värityy kuva pääosin hyvinvoivista ja tyytyväisistä lapsista ja heidän perheistään.

Päivähoidossa on kivoja aikuisia ja kavereita, saa puuhastella ja leikkiä, ruokakin on melko hyvää. Joskus on liikaa hälyä ja meteliä, joku tönii tai kiusaa. Lapset pitävät myös kotielämästä, vanhemmista, sisaruksista ja kavereista. Kotona vanhemmat joskus rajoittavat ja sisarukset riitelevät.

Näiden myönteisten kuvien taustalta nousee kuitenkin esiin asioita, joilla voi olla kauaskantoisia kielteisiä vaikutuksia lapsen hyvinvointiin. Pieni osa lapsista välittää kokemuksensa siitä, että on jäänyt ilman kavereita sekä päivähoidossa että kotona tai on joutunut kiusatuksi. Aikuinen ei ole lohduttanut, kun on ollut paha mieli. Joskus aikuinen ei ole edes paha mieltä huomannut. Joidenkin lasten ja perheiden elämisen tavat herättävät kysymyksiä: liian paljon ruutuaikaa, liian myöhään nukkumaan, liian vähän liikuntaa.

Päivähoidossa ja lasten kodeissa on paljon sellaisia vahvuuksia, joita tulee vaalia. On myös syytä olla varsin sensitiivinen sellaisten heikkojen signaalien kohdalla, jotka saattavat ennakoita nk. pahoinvoinnin kehän käynnistymistä. Tämä edellyttää meiltä kaikilta aikuisilta sensitiivisyyttä havaita näitä merkkejä ja aikuisuutta olla läsnä auttamassa tai tukemassa tarvittaessa.

On myös totta, että nyt toteutetulla tiedonkeruun menetelmällä ei tavoiteta kaikkia lapsia eikä perheitä, mutta se ei vähennä nyt äänensä antaneiden lasten äänen painoarvoa.

Lasten eniten toivoma asia on olla yhdessä vanhempien ja muiden perheenjäsenten kanssa ja puuhastella tavallisia.

Lasten viestin voisi yksinkertaisesti kiteyttää:

”Ootsä mun kaa, äiti ja isi?”

Järvenpäässä 30.3.2011

Merja Salmi

TIIVISTELMÄ

Länsi- ja Keski-Uudenmaan neljässä kunnassa toteutettiin selvitys, jonka avulla tuotettiin tietoa lasten omista kokemuksista hyvinvoinnistaan lasten itsensä kertomana. Tiedon tuottamisen ohessa luotiin tiedonkeruulle suhteellisen joustavasti toteutettava malli.

Selvityksen tulokset rakentavat kuvaa lasten hyvinvoinnista kotona ja päivähoitossa. Valtaosalla lapsista on päivähoitossa aina kaveri ja he saavat aina leikkiä tarpeeksi. Kun päivähoitossa tapahtuu ikäviä asioita, ne liittyvät yleisimmin kiusaamiseen, samoin kuin kavereiden kanssa sattuvat ikävät asiat. Leikkiminen, kaverit, ulkoilu ja aikuisten kanssa yhdessä tekeminen ovat lapsista mukavinta tekemistä.

Lapset liikkuvat vähän päivähoitopäivän ulkopuolella. Yli puolet lapsista mainitsee kuitenkin ulkoilun tai jonkin ulkoleikin kivaksi asiaksi päivähoitossa ja kotona. Lasten ajasta kotona TV:n katsominen vie vähintään puoli tuntia päivässä ja kolme neljästä lapsesta katsoo TV:tä päivittäin tunnin tai enemmän.

Tulosten mukaan noin puolet lapsista on sitä mieltä, että päivähoitossa tehdään aina asioita, joista hän pitää ja kaksi kolmannesta on sitä mieltä, että he saavat aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa. Lapset, joilla on aina kavereita päivähoitossa vastaavat useaan kysymykseen positiivisemmin kuin lapset, joilla on joskus tai ei ole koskaan kavereita päivähoitossa. He vastaavat useammin, että päivähoitossa tehdään aina mukavia asioita, että he saavat aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa ja heistä suurempi osa kokee, että päivähoitossa mikään asia ei pelota heitä. Lapset, joilla on aina kaveri päivähoitossa, kokevat myös muita lapsia useammin, että aikuinen kuuntelee heitä ja he kokevat muita useammin saavansa aikuiselta lohdutusta.

Myös sukupuolten välillä on eroja vastauksissa. Tyttöjen vastaukset ovat myönteisempiä kuin poikien. Tytöt ilmaisevat myös saavansa aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa useammin kuin pojat. Lisäksi tytöt kokevat poikia useammin, että heitä aina kuullaan ja lohdutetaan.

Päivähoidon melu rasittaa lapsia ja henkilökuntaa. Kolmannes lapsista ilmaisi, että päivähoitossa on liikaa melua. Lapset löytävät rauhallisen paikan päivähoitossa useimmiten jostakin toisesta tilasta tai huoneesta, jonkin esineen alta tai takaa tai yksinkertaisesti laittamalla korvat lukkoon.

Selvityksessä saatiin tietoa ruokailun mukavista ja ikävistä puolista. Parhaimmat asiat ruokailussa hyvän ruuan lisäksi liittyvät yhdessä oloon, lapsen aktiivisuuteen ruuan laittajana, apulaisena tai ruuan annostelijana sekä ruokailutilanteen rauhallisuuteen. Ikävintä ruokailussa on pahan ruokalajin lisäksi meteli, toisen häiritseminen tai se, että kaikkea pitää maistaa. Kyselyyn vastanneiden lasten perheistä yli puolet syö yhteisen aterian joka päivä.

Lapset haluavat tehdä aikuisten kanssa asioita, joita aikuinen ohjaa, mutta heidän kanssaan halutaan myös leikkiä niin päivähoitossa kuin kotonakin. Aikuisten kanssa halutaan myös pelata ja tehdä arkipäivän askareita. Sylissä oleminen, hali ja rakkaus oli suosituin vastaus, kun lapsilta kysyttiin, mikä saa heidät hyvälle mielelle.

Tulosten raportoinnista on osaltaan vastannut kehittämiskoordinaattori Merja Rapeli yhteistyössä Sosiaalitaidon asiantuntijoiden kanssa.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	5
2 SELVITYKSEN TAUSTAA JA TAVOITE.....	5
2.1 Lasten osallisuudesta.....	5
3 TIEDONKERUUN TOTEUTTAMINEN.....	6
3.1 Lomakkeen laatiminen ja vanhempien arvio lomakkeesta.....	6
3.2 Lapset haastateltavina – vanhemmat haastattelijoina.....	7
3.3 Vanhempien arvio lomakkeesta.....	7
3.4 Selvityksen käytännön toteutus.....	8
3.5 Analysointiprosessi.....	9
4 SELVITYKSEN TULOKSET.....	9
4.1 Selvitykseen vastanneet lapset ja lasten sekä perheiden arjen käytännöt.....	9
4.2 Lasten kokemuksia päivähoiton ja kodin puuhista ja leikeistä.....	11
4.2.1 ”Kun meille luetaan satua aina silloin tällöin.” Mitkä asiat päivähoitossa ovat kivoja?.....	13
4.2.2 ”Kun joku muu lapsi määräälee”. Mitkä asiat ovat ikäviä päivähoitossa?	14
4.2.3 ”Vapaapäivä”. Kivat ja ikävät asiat kotona.....	14
4.3 Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet.....	15
4.3.1 ”Kiipeily pikkumetsän puissa”. Mitä kivaa lapset tekevät kavereiden kanssa?.....	16
4.3.2 ”Nipistely”. Mitä ikävää on sattunut kavereiden kanssa?.....	17
4.3.3 ”Sai saksilla leikata viivoja pitkin”. Mitä lapset haluavat tehdä aikuisten kanssa?.....	17
4.4 Turvallisuuden tunne ja hyvinvointi.....	19
4.4.1 ”Jos siellä joskus olisi hirviö”. Mikä asia lapsia pelottaa?.....	19
4.4.2 Kuunteleminen ja lohduttaminen.....	20
4.4.3 Lasten kokemuksia melusta ja rauhallisen paikan löytymisestä.....	21
4.4.4 ”Kun pääsee kaverin kanssa samaan pöytään”. Mikä on parasta ruokailussa?.....	22
4.4.5 ”Sylissä olo”. Mikä saa lapsen hyvälle mielelle?.....	24
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	25
5.1 Leikki, kaverit ja aikuiset.....	25
5.2 Pelaaminen, TV:n katsominen ja liikunta.....	26
5.3 Ikävät asiat. Kiusaaminen.....	26
5.4 Pelkääminen, aikuiselta saatu lohdutus ja lapsen kuunteleminen.....	27
5.5 Melu ja ruokailuun liittyvät mukavat ja ikävät asiat.....	28
5.6 Mikä saa lapset hyvälle mielelle, mitä halutaan lisää?.....	28
5.7 Selvityksen toteutus ja jatkokehittäminen.....	28
5.8 Tulosten hyödyntäminen lasten ja perheiden palveluiden kehittämisessä.....	29
6 TAULUKOT JA KUVIOT.....	30
7 VIITTEET.....	31
LIITTEET.....	32
Liite 1: Kyselylomake.....	32
Liite 2: Saatekirje vanhemmille.....	39

1 JOHDANTO

Pienten lasten hyvinvoinnista ja terveydestä on saatavilla ikäluokkakohtaista tietoa valtakunnan ja yksittäisten kuntien tasolla ohuesti. Hyvinvointitietoa kerätään paljon lapsille ja perheille suunnattujen palveluiden yhteydessä, mutta tieto jää asiakaskohtaiseksi. Lisäksi lapsia koskeva tieto on pääosin vanhempien tai ammattilaisten kertomaa. Lasten omia kokemuksia hyvinvoinnista ja hyvinvoinnin osatekijöistä ei kartoiteta systemaattisesti.

Lapsiasiainvaltuutettu on raportissaan todennut, että lasten hyvinvointia ja terveyttä koskevassa tiedonkeruussa on selkeästi kehittämisen tarvetta¹. Myös kansallisessa lasten ja nuorten terveysseurannan kehittämishankkeessa on todettu terveydenhuollon järjestelmiin kootun alle 11-vuotiaita lapsia koskevan ikäluokka- tai asiakaskohtaisen tiedon raportoinnin vaikeudet^{2,3}. Toisaalta vaikka ikäluokkakohtaista terveys- ja hyvinvointitietoa olisikin saatavilla, on tätä tietoa hyvä täydentää myös lapsilta itseltään saatavalla tiedolla.

Neljässä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnassa toteutetulla selvityksellä tuotettiin tietoa neljävuotiaiden lasten hyvinvointiin liittyvistä osatekijöistä ja erityisesti lasten omista kokemuksista. Tietoa käytetään osana lasten ja lapsiperheiden palveluiden toteutusta ja kehittämistä.

2 SELVITYKSEN TAUSTAA JA TAVOITE

Julkisten palveluiden tärkeänä tehtävänä on edistää kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin osatekijöistä ja terveydestä tarvitaan palvelurakenteita ja ennaltaehkäiseviä toimia suunniteltaessa ja kehitettäessä. Kaiken päätöksenteon tulee perustua ajan tasaiseen ja tarkkaan tietoon.

Selvityksen päätavoitteena oli saada kuva Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien lasten hyvinvoinnista, jotta palveluita voidaan kehittää ja kohdentaa oikein. Tiedonkeruusta haluttiin tehdä helposti toteutettava, jotta se on toistettavissa. Näin saadaan kumuloituvaa ja ajantasaista seurantatietoa lasten hyvinvoinnin ja arjen tottumusten muutoksesta kuntien alueella.

Selvitys pienten lasten hyvinvoinnista Länsi- ja Keski-Uudenmaan neljässä kunnassa toteutettiin kuntien ja ULAPPA -hankkeen⁴ yhteistyönä. Sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaidon johtaman ja hallinnoiman ULAPPA -hankkeen tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden lisääminen tukemalla kuntien palveluiden kehittämistä. Hankkeessa edistetään lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia tuottamalla tietoa palveluiden kehittämisen tueksi. Tiedontuotannossa haluttiin edistää ja vahvistaa lasten osallisuutta.

2.1 Lasten osallisuudesta

Kansalaisten ja myös lasten osallisuus on erityisesti viime vuosien aikana noussut keskusteluun julkisia palveluita tuotettaessa ja kehitettäessä. Lasten osallisuuden toteutuminen on osa ihmis- ja perusoikeuksia. Kansainvälisessä ja myös Suomea velvoittavassa Lasten oikeuksien sopimuksessa⁵ lasten osallisuus on yksi sopimuksen kolmesta peruspilarista. Suomen perustuslaki⁶, lastensuojelulaki⁷, sosiaalihuollon

asiakaslaki⁸ sekä monet muut lait velvoittavat toimijoita kuulemaan ja osallistamaan lapsia palveluita annettaessa sekä niitä suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Lasten osallisuuden lisäämisellä on kauaskantoisia vaikutuksia. Lasten äänen kuunteleminen ja osallistumisen lisääminen tuovat uutta tietoa lasten tarpeista ja hyvinvoinnista ja parhaimmillaan sen avulla voidaan suunnata ja kehittää palveluiden sisältöjä lasten tarpeita vastaavaksi. Lasten osallistumisen mahdollistaminen myös kasvattaa lapsia aktiivisiksi kansalaisiksi.

3 TIEDONKERUUN TOTEUTTAMINEN

3.1 Lomakkeen laatiminen ja vanhempien arvio lomakkeesta

Nyt toteutetussa selvityksessä käytetty lomake kehitettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa laadittiin lasten haastatteluita ohjaava lomake, joka jaettiin lasten vanhemmille. Kyselylomake laadittiin yhteistyössä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien varhaiskasvatuksen, Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen ja Sosiaalitaidon asiantuntijoiden kanssa. Lomakkeen laadinnassa pohjana on useita lapsille suunnattuja aiemmin käytettyjä kyselylomakkeita, mm. Hyvinkää ja Vantaa⁹. Kyselylomakkeen monivalintakysymyksistä neljä otettiin sellaisinaan Vantaalla vuonna 2009 toteutetusta kyselystä.

Kyselylomake pilotoitiin Nummi-Pusulassa 3–7-vuotiailla ja Nurmijärvellä 4–7-vuotiailla kunnallisen päivähoidon piirissä olevilla lapsilla. Vanhemmat haastattelivat lapsensa kotona. Ensimmäisessä vaiheessa lomakkeen kysymyksistä suurin osa oli avovastauksia vaativia kysymyksiä. Avovastausten avulla toivottiin saatavan paremmin esiin lasten omia kokemuksia päivähoidon ja kodin arjesta kuin mitä monivalintakysymyksillä saadaan. Lomakkeessa oli yhteensä 30 kysymystä lapsille, joista kahdeksan oli monivalintakysymystä ja 22 avovastauksia vaativaa kysymystä. Lomakkeen lopussa oli 10 kysymystä lasten huoltajille.

Kyselylomakkeen kehittämisen toisessa vaiheessa Nummi-Pusulan ja Nurmijärven lasten antamien vastausten pohjalta laadittiin monivalintakysymysten vastausvaihtoehdot. Kysymykset säilytettiin samoina kuin pilotointivaiheessa. Vastausvaihtoehtojen määrä vaihteli kolmesta kahteenkymmeneen. Eniten vastausvaihtoehtoja oli kysymyksissä 'mikä on kivointa päivähoitossa' ja 'mikä on kivointa kotona'. Vastausvaihtoehtojen runsaudella haluttiin edistää lapsen oman äänen kuulumista monivalintavaihtoehdoista huolimatta. Monivalintakysymyksiin päädyttiin siksi, että kysely voidaan jatkossa toteuttaa ja vastaukset analysoida nopeasti ja joustavasti.

Selvityksessä lasten kokemuksia tarkasteltiin kodin ja päivähoidon arjessa, koska ne ovat pienen lapsen merkityksellisimpiä kehitysympäristöjä. Lasten hyvinvoinnin osat alueet olivat: Arkipäivän mukavat ja ikävät puuhut ja asiat, vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet muiden lasten sekä aikuisten kanssa sekä turvallisuuteen, omaan rauhaan ja ruokailuun liittyvät asiat.

Selvityksen tarkoituksena on hyvinvointitiedon lisäksi antaa kuva lasten tyytyväisyydestä samaansa varhaiskasvatuksen palveluun. Tyytyväisyyttä ei kysytty lapsilta suoraan, vaan tyytyväisyyteen liittyviä tulkintoja on tehty päivähoidon kivoista ja ikävistä puuhista, kaveri- ja aikuissuhteista, turvallisuuden kokemuksesta sekä

kokemuksista ruokailusta. Kysymykset rauhallisen paikan löytymisestä ja päivähoitopaikan melusta antavat kuvaa myös palvelun laadusta.

Vanhemmille suunnatuista kysymyksistä osa oli taustakysymyksiä mm. lapsen ikä ja sukupuoli. Vanhemmilta kysyttiin lapsen levon ja liikunnan määrästä sekä tietokonepelin / konsolipelin pelaamiseen ja TV:n katsomiseen käyttämästä ajasta. Lisäksi kysyttiin perheen yhteisten aterioiden määrää.

3.2 Lapset haastateltavina – vanhemmat haastattelijoina

Selvityksen kohteena olivat alle kouluikäiset lapset ja heidän hyvinvointinsa kartoitus. Tämän vuoksi päädyttiin toteutukseen, jossa aikuinen toimi lapsen haastattelijana ja kirjasi lapsen vastaukset. Lasten ikäryhmäksi valittiin vuonna 2006 syntyneet lapset, jotka selvityksen tekoaikana ovat noin nelivuotiaita, koska samalle ikäryhmälle tehdään laaja terveystarkastus neuvolassa¹⁰.

Lapsia haastatellessa haastattelijan henkilöllä on erityistä merkitystä. Haastattelutilanteessa on tärkeää, että haastattelijan ja lapsen välillä vallitsee luottamuksellinen suhde. Tässä selvityksessä päädyttiin siihen, että vanhemmat haastattelevat oman lapsensa ja kirjaavat lapsen vastaukset kyselyyn. Kyselyn suunnitteluvaiheessa oletettiin myös, että joihinkin päivähoitoa koskeviin kysymyksiin lapsen on helpompi vastata omalle vanhemmalle kuin hoitopaikan henkilökunnalle. Toisaalta joitakin asioita lapsi ei välttämättä halua tai uskalla kertoa omille vanhemmille ja nämä vastaukset jäävät tällä menetelmällä saamatta. Vanhempien valintaa lastensa haastattelijaksi puolsi se, että lasten haastatteleminen ei lisännyt päivähoiton henkilöstön työmäärää. Kysely on siten helpompi toteuttaa myös jatkossa. Vanhempien valinta lastensa haastattelijaksi antoi vanhemmalle mahdollisuuden kuulla oma lastaan ja vahvistaa lapsen ja vanhemman suhdetta.

Kyselyn saatekirjeessä vanhemmat ohjeistettiin siten, että he kirjaisivat lapsen vastauksen kyselylomakkeeseen mahdollisimman sanatarkasti lapsen omin sanoin. Saatekirjeessä todettiin, että lapsen omat kommentit on hyvä kirjata sellaisenaan – avoimesti ja rehellisesti ja että vanhempien tulisi välttää lapsen johdattelua. Lisäksi vanhemmat ohjeistettiin valitsemaan haastattelutilanteeksi kiireettömän hetken rauhallisessa tilassa. Lomakkeen lopussa vanhempi sai antaa palautetta itse kyselystä.

Kyselylomake ja saatekirje vanhemmille ovat raportin liitteenä (liite 1 ja 2).

3.3 Vanhempien arvio lomakkeesta

Sähköisesti toteutettu kysely osoittautui haasteelliseksi. Lähes puolet vanhemmista piti kyselyä lapselle liian pitkänä. Pilotointivaiheessa käytössä ollutta paperilomaketta pidettiin pääosin sopivan pitkänä. Nähtävästi sähköisen lomakkeen monivalintakysymysten vastausvaihtoehtojen määrä ja tietokoneen ääreen sidottu haastattelu tekivät haastattelun ja vastausten kirjaamisen paperilomaketta työläämmäksi.

Kyselyn lopuksi vanhemmilla oli mahdollisuus antaa palautetta lapsen haastattelusta. Yhteensä 102 vanhempaa kirjoitti lyhyen kommentin haastattelusta. Laurea - ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikön opiskelijat analysoivat vanhempien palautteet.

Vanhemmista lähes viidennes antoi myönteistä palautetta haastattelusta. Kehittävää ja negatiivista palautetta tuli kumpaakin yhteensä kuitenkin noin 88 %. Yhden vanhemman palaute saattoi koostua niin myönteisestä, kehittävästä kuin kielteisestäkin palautteesta. Tärkein esiin noussut asia positiivisista vastauksista oli yhdessä tekeminen lapsen kanssa. Haastattelu koettiin tärkeänä keskusteluhetkenä, jossa lapsen mielipidettä oikeasti kysyttiin. Osa vanhemmista koki saaneensa uutta tietoa lapsensa ajatusmaailmasta ja asioista, joita ei aikaisemmin ollut välttämättä tullut mieleen kysyä. Haastattelu koettiin mukavana yhdessäoloaikana, jossa samalla lapsen kanssa juttellessa vanhemmat oppivat jotakin uutta lapsistaan ja tilanteista päiväkodissa.

Kielteisessä palautteessa nousi esille toteutuksen haastavuus ja vaikeus 4-vuotiaalle lapselle. Heidän mielestään vastausvaihtoehtoja oli liikaa 4-vuotiaalle. Vanhemmat, jotka eivät kertoneet lapsilleen vastausvaihtoehtoja, vaan antoivat lapsen vastata spontaanisti, mainitsivat että luultavasti usea kiva ja hyvää mieltä aiheuttava asia jäi juuri siksi lapselta sanomatta. Osa vanhemmista mainitsi myös, että lapset eivät jaksaneet keskittyä haastattelun loppuun asti.

Vanhemmilta saatu kehittävä palaute keskittyi lähinnä kysymysten sanalliseen muotoon sekä aseteluun. Vastausvaihtoehdot "aina" tai "joskus" ehdotettiin muutettavaksi "kyllä" ja "ei" muotoon. Osa vanhemmista kaipasi tarkennusta perheen arjen käytäntöjä koskeviin kysymyksiin ja ilmaisi viikonloppujen ja viikonpäivien käytäntöjen eroavan perheissä toisistaan. Epäselvyyttä oli myös siinä, tulisiko lasten serkut ja sisarukset lukea kavereiksi. Vanhemmat ehdottivat, että olisi hyvä, jos haastattelun olisi voinut täyttää useassa osassa, tallentaa vastaukset välillä ja jatkaa myöhemmin.

3.4 Selvityksen käytännön toteutus

Selvitys toteutettiin Järvenpäässä, Kirkkonummella, Lohjalla ja Vihdissä lokamarraskuussa 2010. Tiedote selvityksestä jaettiin n 1460:lle kunnallisessa ja yksityisessä päivähoitossa olevan vuonna 2006 syntyneen lapsen vanhemmalle. Vanhemmille osoitettu tiedote sekä lomake olivat käytettävissä sekä suomeksi että ruotsiksi. Lomakkeen täytti 376 lapsen vanhemmat. Vastausprosentti oli 26 %. Vastausprosentti vaihteli kunnittain paljon ollen alhaisimmillaan Kirkkonummella 15 % ja korkeimmillaan Lohjalla 41 %. Kyselyn ulkopuolelle jäi keskimäärin 74 % päivähoiton piirissä olevista lapsista sekä lapset, jotka eivät ole päivähoitossa.

Lasten kokemusten selvitys toteutettiin siten, että lasten vanhemmille annettiin päivähoitosta tehtäväksi haastatella lapsensa kotona. Pienen vastaajamäärän vuoksi vastausaikaa jatkettiin viikolla kaikissa muissa kunnissa paitsi Vihdissä ja päiväkotien toivottiin kannustavan vanhempia haastattelemaan lapsensa. Tiedotteet jaettiin vanhemmille päivähoiton yksiköistä ja vanhemmat haastattelivat lapsensa kotona tietokoneen äärellä. Tiedotteeseen oli kirjattu verkko-osoite, jossa kyselyn voi täyttää, sekä salasana vastauslomakkeeseen.

Haastatellessaan lapsensa vanhemmat täyttivät kyselylomakkeen verkossa. Vastauslomakkeen täyttäessään vanhemmat luokittelivat lapsen antamat vastaukset monivalintakysymysten vastausvaihtoehtoihin. Suurimmassa osassa kysymyksiä oli monivalintavaihtoehtojen lisäksi mahdollisuus avovastauksiin. Avovastaukset luokiteltiin valmiisiin luokkiin aineiston muokkausvaiheessa.

3.5 Analysointiprosessi

Kyselylomakkeiden vastaukset siirrettiin käytetystä Webropol-ohjelmasta SPSS-ohjelmaan. Vastauksia tarkasteltiin ja analysoitiin suorina jakaumina ja ristiintaulukoimalla vastauksia. Tuloksia ei tarkastelua kuntien välisinä, mutta kunnat ovat saaneet kuntakohtaiset tulokset. Vastauksia on tässä raportissa verrattu joiltakin osin Nummi-Pusulassa ja Nurmijärvellä toteutettuihin vastaaviin kyselyihin.

4 SELVITYKSEN TULOKSET

4.1 Selvitykseen vastanneet lapset ja lasten sekä perheiden arjen käytännöt

Selvitykseen osallistuneiden kuntien alueella asuu yhteensä noin 142 000 asukasta. Kirkkonummella (23 %) ja Vihdissä (21 %) on eniten 0–14-vuotiaita lapsia. Järvenpäässä 0–14-vuotiaita lapsia on 18 % ja Lohjalla 19 %. Neljävuotiaita lapsia alueella on yhteensä 2020, joista päivähoidossa on noin 72 % eli 1462 lasta.¹¹

Haastattelulomake jaettiin jokaisen vuonna 2006 syntyneen kunnallisessa päivähoitossa olevan lapsen vanhemmalle. Vastausprosentti vaihteli 15 ja 41 prosentin välillä riippuen kunnasta (taulukko 1). Vastausten analysointiin saatiin 376 lapsen ja heidän vanhempiansa vastaukset. Vanhempiansa haastattelemat lapset olivat 3–5-vuotiaita. Selvitykseen vastanneiden lasten ikäjakauma on esillä taulukossa 2. Lapsista hieman yli puolet oli tyttöjä (53 %). Poikia vastanneista lapsista oli 47 %.

Kunta	Ikäluokan koko v. 2006 syntyneet	Päivähoitossa olevat v. 2006 syntyneet	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Järvenpää	491	362	97	27 %
Kirkkonummi	593	488	74	15 %
Lohja	521	324	134	41 %
Vihti	415	300	71	24 %
Yhteensä	2020	1474	376	26 %

Taulukko 1: Ikäluokan koko, kohderyhmän koko, vastanneet sekä vastausprosentti kunnittain ja yhteensä

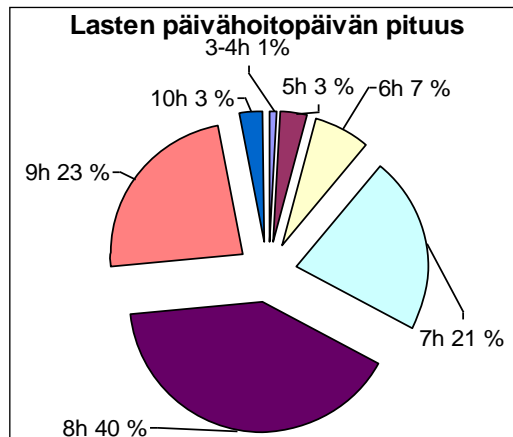
Lasten ikä	n	%
3 v	20	5 %
4v	345	94 %
5v	2	1%
Yhteensä	367	100 %

Taulukko 2: Vastanneiden lasten määrä ja prosenttiosuudet lapsen iän mukaan.

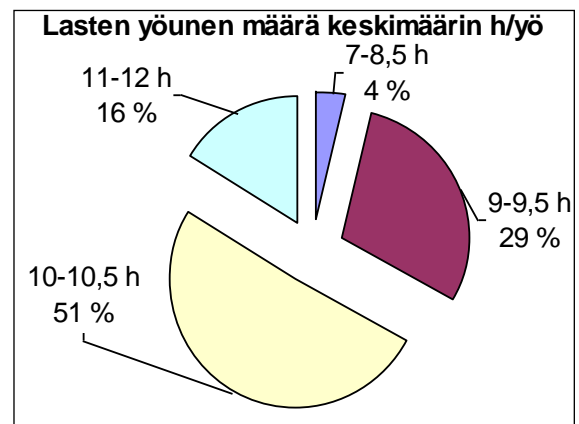
Tähän selvitykseen osallistuneista lapsista suurin osa on kokopäivähoitossa. Lasten päivähoitopäivän pituus on yli 6 tuntia päivässä 94 %:lla lapsista (Kuvio 1).

Lapsen kehitykselle unen riittävä määrä on tärkeää. Leikki-ikäisillä lapsilla unen tarve on noin 10–12 tuntia yössä¹². Vanhemmilta kysyttiin, kuinka monta tuntia keskimäärin haastateltu lapsi nukkuu yössä. Vastanneista lapsista vain 67 % nukkuu 10–12 tuntia

yössä. Alle 10 tuntia yössä nukkuu 33 % lapsista. Näistä lapsista 97 % on kokopäivähoidossa yli kuusi tuntia päivässä.

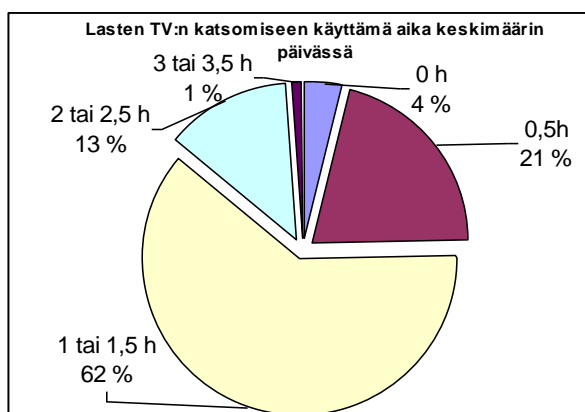
Kuvio 1: Lasten päivähoitopäivän pituus prosentteina

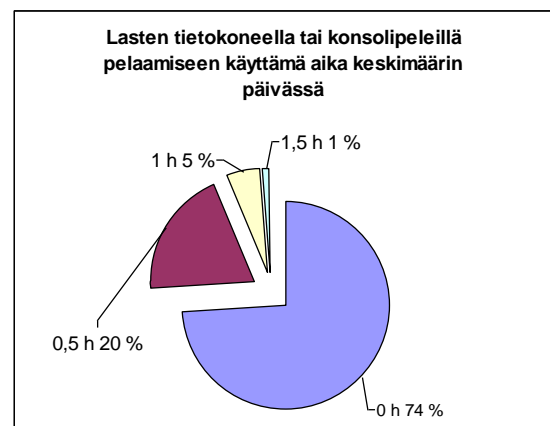
Kuvio 2: Lasten yönen määrä keskimäärin h/yö prosentteina

TV:n katsominen ja pelaaminen tietokoneella tai konsolipeleillä vie lasten päivittäisestä kotona oloajasta paljon aikaa. Tietokoneella pelaaminen vie neljävuotiaiden lasten ajasta kuitenkin vähemmän aikaa kuin kyselyä pilotoineissa kunnissa. Vastanneista lapsista lähes kaikki katsovat TV:tä vähintään puoli tuntia päivässä keskimäärin. Neljä prosenttia lapsista ei katso TV:tä lainkaan. Puoli tuntia päivässä TV:tä katsoi 21 % kaikista lapsista ja 1–1,5 tuntia päivässä katsoi 62 % lapsista. Lapsista 14 % katsoi TV:tä yli 2 tuntia päivässä. (Kuvio 3)

Kolme neljästä (74 %) vastanneesta lapsesta ei viettä aikaansa yhtään tietokoneella tai pelaten konsolipelejä. Viidesosa lapsista (20 %) viettää aikaa pelikoneella tai tietokoneella keskimäärin puoli tuntia päivässä ja 5 % viettää aikaansa koneella keskimäärin tunnin päivässä. Yksi prosentti lapsista viettää aikaa tietokoneella tai pelikoneella puolitoista tuntia päivässä. Kyseessä olevissa kunnissa neljävuotiaissa lapsissa on huomattavasti enemmän lapsia, jotka eivät viettä aikaa lainkaan tietokoneella, verrattuna pilottikuntien lapsiin. Nurmijärvellä neljävuotiaiden lasten ikäryhmästä 33 % ei pelaa päivittäin lainkaan tietokonepelejä tai konsolipelejä.

Kuvio 3: Lasten TV:n katsomiseen käyttämä aika keskimäärin h/päivä prosentteina

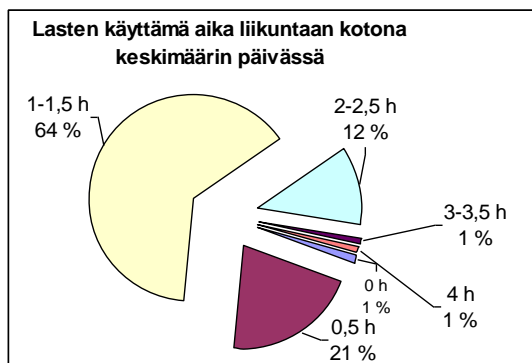

Kuvio 4: Lasten tietokoneella ja konsolipeleillä pelaamiseen käyttämä aika h/päivä prosentteina

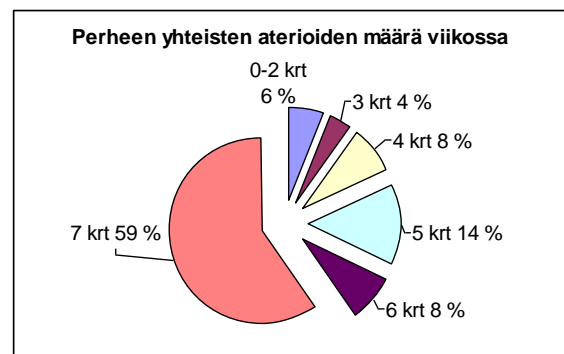
Lasten vanhemmilta kysyttiin, kuinka paljon lapsi liikkuu päivässä päivähoiton ulkopuolella esim. leikkien aikana, päivähoitoon kävellen tai pyöräillen tai liikuntaharrastuksen parissa. Vastanneista lapsista 64 % liikkuu päivässä 1–1,5 tuntia päivässä päivähoiton ulkopuolisena aikana. Lapsista 12 % liikkuu 2–2,5 tuntia päivässä ja 1 % lapsista liikkuu 3–5 tuntia päivässä. Lapsista 21 % liikkuu vain puoli tuntia päivässä päivähoiton ulkopuolisena aikana ja yksi prosentti ei vanhempiansa kertoman mukaan liiku lainkaan päivähoiton ulkopuolella. Ne lapset, jotka liikkuvat puoli tuntia tai sen alle päivässä, ovat kaikki yhtä lasta lukuun ottamatta kokopäivähoitossa yli 6 tuntia päivässä.

Perheen yhteisen aterian on todettu edistävän myönteisellä tavalla lapsen kehitystä¹⁵. Tämän aineiston perusteella voidaan sanoa, että myös lapset pitävät ruokailussa tärkeänä asiana yhdessä olemista ja yhdessä syömistä, mutta myös yhdessä ruuan laittamista. Lapset esimerkiksi pitävät ruokailussa siitä, että voivat osallistua pöydän kattamiseen.

Lasten vanhemmilta kysyttiin, kuinka usein perheessä syödään yhteinen päivällinen tai iltapäivä-ateria. Vastauksista käy ilmi, että valtaosa (59 %) perheistä syö yhteisen aterian viikon jokaisena päivänä. Perheistä 24 % syö yhteisen aterian 5–6 kertaa viikossa, 12 % syö 3–4 kertaa viikossa yhdessä ja 6 % perheistä syö yhteisen aterian vain 1–2 kertaa viikossa tai ei lainkaan.

Kuvio 5: Lasten liikuntaan kotona käyttämä aika keskimäärin h/päivä prosentteina

Kuvio 6: Perheen yhteisten aterioiden määrä viikossa prosentteina

4.2 Lasten kokemuksia päivähoiton ja kodin puuhista ja leikeistä

Haastattelun ensimmäisenä kysymyksenä oli, tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista pidät. Vastausvaihtoehdot olivat aina, joskus tai ei koskaan. Kysymyksellä haluttiin selvittää yleisellä tasolla lapsen kokemusta päivähoiton puuhista ja asioista. Vastaukset kertovat osaltaan myös siitä, kuinka hyvin lapset viihtyvät päivähoitossa. Kysymyksellä mukavista puuhista saadaan tarkempi kuva viihtymisestä kysymyksen konkreettisuuden vuoksi, kuin jos lapsilta olisi kysytty suoraan yleisellä tasolla lapsen viihtymistä päivähoitossa.

Lapsista 54 % koki, että päivähoitossa tehdään aina asioita, joista lapsi pitää. Lapsista 43 % vastasi, että siellä tehdään joskus asioita, joista hän pitää. Kolme prosenttia lapsista oli sitä mieltä, että päivähoitossa ei koskaan tehdä asioita, joista hän pitää. (Kuvio 8)

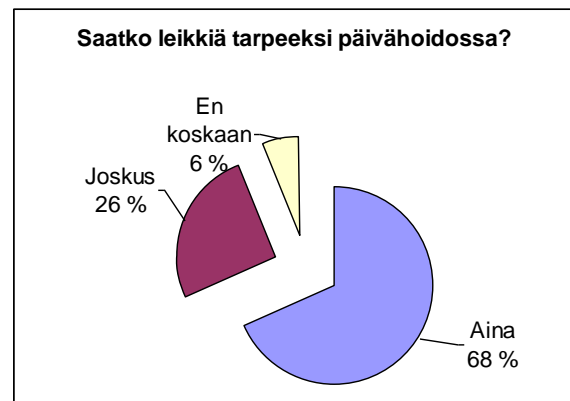
Leikkiminen on lasten mielestä mukavinta päivähoitossa. Lapsilta kysyttiin, saavatko he leikkiä tarpeeksi päivähoitossa. Lapsista 68 % vastasi, että he saavat aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa ja 26 % vastasi, että he saavat joskus leikkiä tarpeeksi. Kuusi prosenttia lapsista kokee, etteivät he koskaan saa leikkiä tarpeeksi päiväkodissa. (Kuvio 9)

Tyttöjen ja poikien vastausten välillä on havaittavissa jonkin verran eroa. Tytöt ovat tyytyväisempiä päivähoiton arkeen. Tytöistä 55 % ja pojista 52 % vastasi, että päivähoitossa tehdään aina asioita, joista he pitävät. Leikkimisen osalta tytöistä 72 % ja pojista 64 % vastasi, että he saavat aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa.

Sukupuolen lisäksi kavereiden olemassaololla on merkitystä lasten kokemuksiin päivähoitosta. Lapset, joilla on aina kaveri päivähoitossa vastaavat muita lapsia useammin (74 %), että he saavat aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa. He vastaavat myönteisemmin myös kysymykseen, tehdäänkö päivähoitossa asioita joista tykkäävät (taulukot 3 ja 4). Edellä kuvattua myönteistä yhteyttä ei löydy yhtä selvästi sen välillä, onko lapsella kavereita kotona ja tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista lapsi pitää. Päinvastoin niistä lapsista, jotka kertovat, että heillä ei koskaan ole kavereita kotona, muita suurempi osa (58 %) vastaa, että päivähoitossa tehdään aina mukavia asioita.

Kuvio 7: Lasten mielipide, tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista he tykkäävät aina, joskus vai ei koskaan prosentteina

Kuvio 8: Lasten mielipide kysymykseen, saatko leikkiä tarpeeksi päivähoitossa prosentteina

Tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista tykkäävät?	Onko sinulla kavereita päivähoitossa?			
	Aina (n 293)	Joskus (n 64)	Ei koskaan (n 4)	Kaikki yhteensä (n 361)
Aina	56 %	44 %	25 %	54 %
Joskus	42 %	50 %	50 %	43 %
Ei koskaan	2 %	6 %	25 %	3 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 3: Ristiintaulukointi kysymyksistä, tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista tykkäävät ja onko sinulla kavereita päivähoitossa prosentteina koko aineistosta.

Saatko leikkiä tarpeeksi päivähoitossa?	Onko sinulla kavereita päivähoitossa?			
	Aina (n 287)	Joskus (n 61)	Ei koskaan (n 5)	Kaikki yhteensä (n 353)
Aina	74 %	39 %	40 %	68 %
Joskus	22 %	44 %	40 %	26 %
Ei koskaan	4 %	16%	20 %	7 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

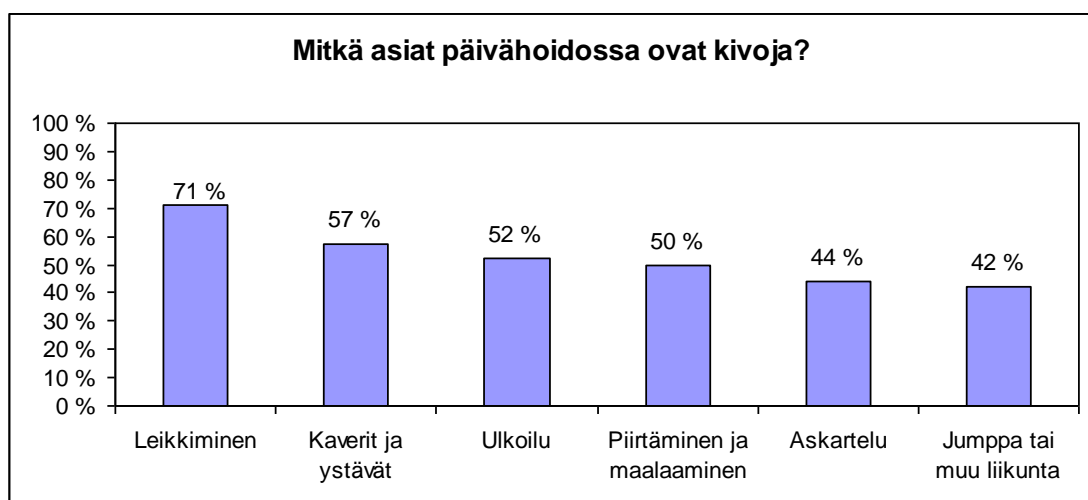
Taulukko 4: Ristiintaulukointi kysymyksistä, saatko leikkiä tarpeeksi päivähoitossa ja onko sinulla kavereita päivähoitossa prosentteina koko aineistosta.

4.2.1 ”Kun meille luetaan satua aina silloin tällöin”. Mitkä asiat päivähoitossa ovat kivoja?

”Päivähoitossa kivaa on, kun tuo leluja hoitoon ja mä lainaan niitä, kun mun ei tarvi välil levätä, kun me siivotaan leluhuone, niin Päivi lupaa tuoda dominokeksit kahvihuoneesta.” Lapsilta kysyttiin, mitkä asiat päivähoitossa ovat kivoja. Lapset antoivat kysymykseen useita vastauksia. Eniten mainintoja kivoista asioista sai leikkiminen (71 %). Lapsista 57 % kertoi, että kivaa päivähoitossa ovat kaverit ja ystävät. Ulkoilua piti kivana asiana 52 % lapsista. Puolet lapsista (50 %) piti kivana asiana piirtämistä ja maalaamista. Myös päivähoitossa aikuisten ohjaamaa toimintaa – askartelua ja jumppaa tai muuta liikuntaa – pidettiin kivana asiana. Muita hieman vähemmän kannatusta saaneita lasten mainitsemia kivoja asioita päivähoitossa ovat esimerkiksi retket (37 %), lautapeliin pelaaminen tai palapelit (35 %) ja lelupäivä (33 %) tai jokin tietty leikkikalua (33 %). (Kuvio 10)

Lapsista yhdeksän prosenttia antoi kysymykseen yhden vastauksen. Useimmiten (14 %) lapset mainitsivat kolme kivaa asiaa päivähoitosta. Myös pilotointivaiheen paperilomakkeeseen, jossa oli käytössä avovastausta vaativa kysymys, lapset mainitsivat useita kivoja asioita.

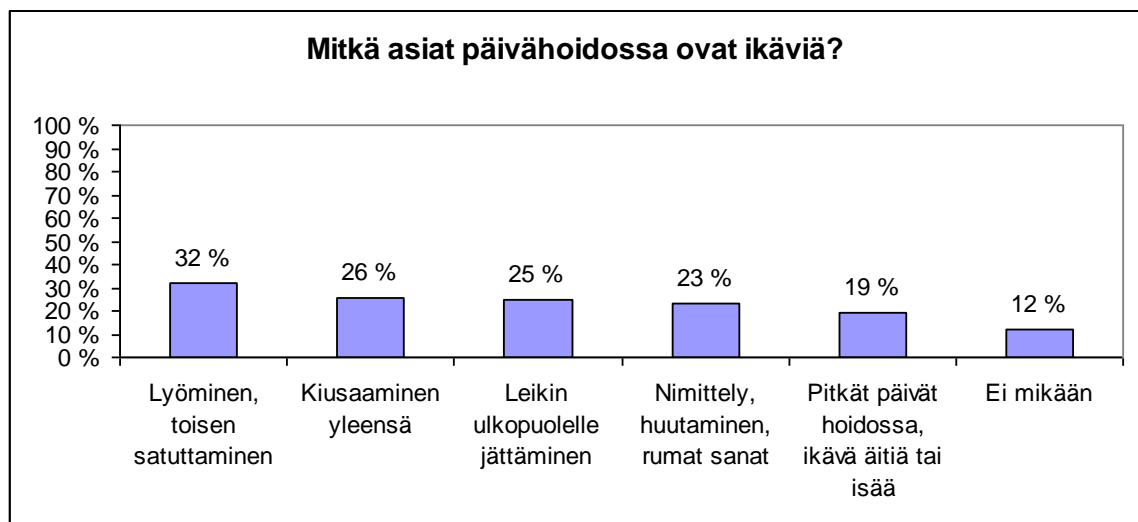
Mielenkiintoista on havaita, että lasten mainitsemat tai valitsevat kivat asiat päivähoitossa ovat suosituimmuudessaan aivan samassa ”paremmuusjärjestyksessä” sekä nyt toteutetussa monivalintakyselyssä että Nurmijärvellä toteutetussa lomakekyselyssä erityisesti, jos Nurmijärven aineistoa tarkastellaan pelkästään neljävuotiaiden lasten vastausten osalta.

Kuvio 9: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat päivähoitossa ovat kivoja prosentteina

4.2.2 ”Kun joku muu lapsi määrää”. Mitkä asiat ovat ikäviä päivähoitossa?

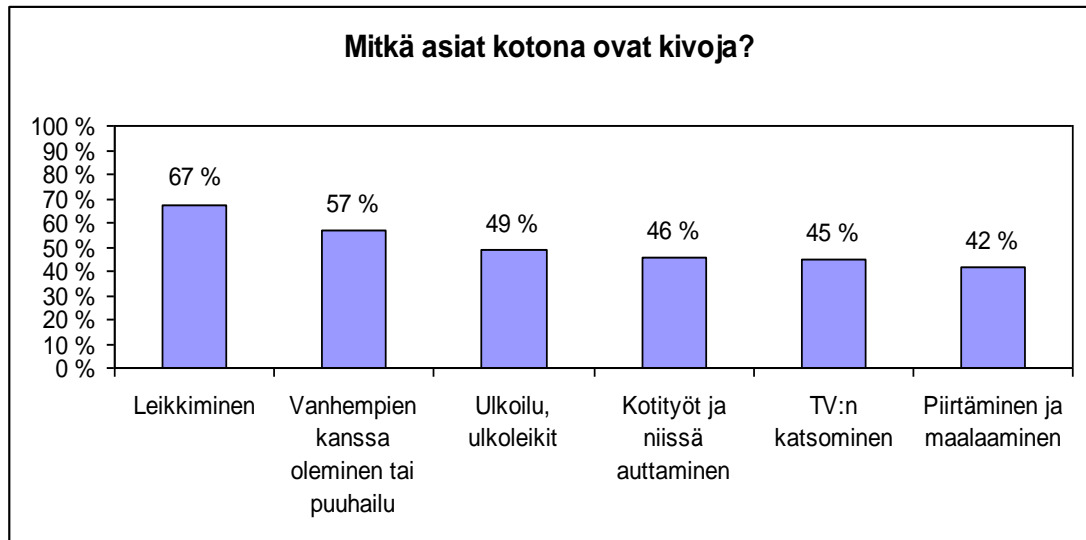
”Kun joutuu kotileikissä olemaan aina aikuinen, eikä saa olla koira tai lapsi.” ”Hiekan heittäminen toisen päälle, kiusaaminen, toisten leikkien sotkeminen.” ”Kun isä tai äiti lähtee.” Lapsilta kysyttiin, mitkä asiat päivähoitossa ovat ikäviä? Lapsista 12 % vastasi, että mikään asia ei ole ikävää päivähoitossa. Sen sijaan 32 % lapsista mainitsi kiusaamisen ikävänä asiana. Lapset mainitsivat pilotointivaiheen avokysymyksissä ikävänä asiana mm. kiusaamisen yleensä tai tarkemmin nimettynä nimittelyn, haukkumisen, huutamisen, lyömisen, toisen satuttamisen, leikin ulkopuolelle jättämisen ja rumien sanojen sanomisen. Pilotointivaiheen vastausten pohjalta luotiin nyt toteutetun kyselyn monivalintavastausten vaihtoehdot. Kiusaamiseen liittyvien asioiden jälkeen eniten (19 %) mainintoja ikävästä asiasta sai pitkät päivät päivähoitossa ja ikävä äitiä tai isää. Lapset mainitsivat ikävinä asioina myös nukkumisen ja lepoaikat (17 %), jos kaveri on poissa päivähoitosta (15 %) ja sen, jos päivähoitossa on pahaa ruokaa (14 %).

Kuvio 10: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat päivähoitossa ovat ikäviä prosentteina

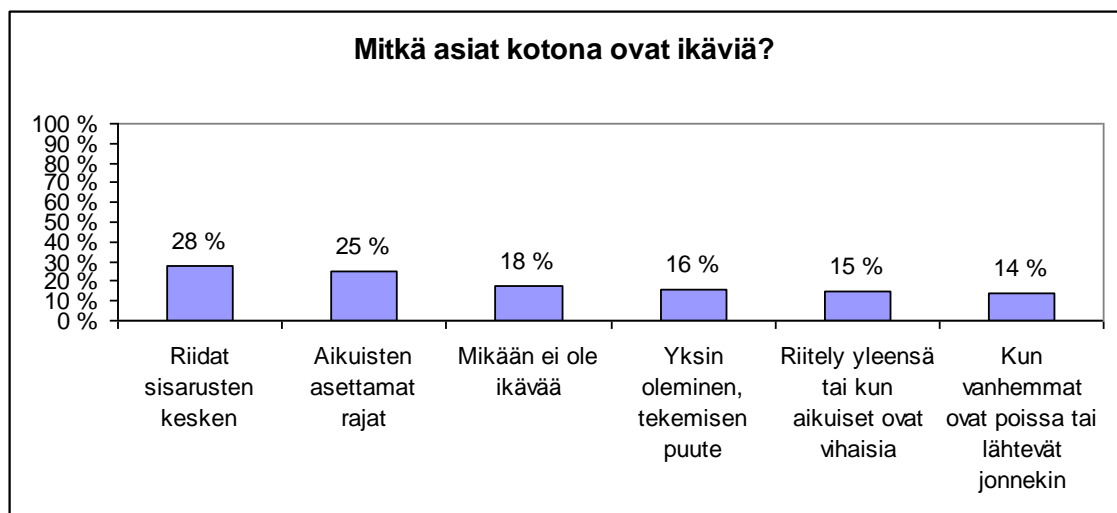
4.2.3 ”Vapaapäivä”. Kivat ja ikävät asiat kotona

”Kun sytytetään uuniin tuli, kun lämmittelen uunin edessä, saunassa käynti.” ”Laulaminen, erityisesti autossa; viikonloput.” ”Kodin tunnelma. Tykkään siitä, että äiti rakastaa ja isä leikkii.” Lapsilta kysyttiin, mitkä asiat ovat kivoja kotona. Kysymyksellä saatiin paitsi kuva lasten kokemista kivoista asioista kotona, myös vertailutietoa päivähoitoympäristössä mukaviksi ja ikäviksi koetuista asioista. Kuten päivähoitossa myös kotona kivoiksi mainitut asiat liittyvät enimmäkseen leikkimiseen, sosiaalisiin suhteisiin, ulkoiluun ja aikuisten ohjaamaan toimintaan. Lapsista 67 % mainitsi leikkimisen kivaksi asiaksi kotona. Leikkimisen jälkeen toiseksi useimmiten lapset mainitsivat kivaksi asiaksi vanhempien kanssa olemisen ja puuhailun (57 %). Ulkoilu ja ulkoileminen (49 %), kotityöt ja niissä auttaminen (46 %), TV:n katsominen (45 %) sekä piirtäminen ja maalaaminen (42 %) olivat myös usein mainittuja asioita kivoista asioista, joita kotona tehdään. Hyvän ruuan syöminen, sisarusten ja kaverien kanssa leikkiminen, viikonloppuretket ja matkustaminen sekä askartelu saivat myös paljon mainintoja. Lautapeliä pelaaminen ja palapelit (41 %) saivat selvästi enemmän mainintoja kuin pelaaminen tietokoneella tai konsolipeleillä (27 %).

Kuvio 11: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat kotona ovat kivoja prosentteina

Ikävänä asiana lapset kokevat kotona erityisesti riidat sisarusten kesken (28 %). Rajojen asettamisen, kuten huoneen siivouksen, pelaamisen tai herkkujen syönnin rajoittamisen tai ylipäänsä sen, että vanhemmat komentavat, mainitsee ikävänä asiana 25 % lapsista. Lapset mainitsivat ikävinä asioina myös yksin olemisen ja tekemisen puutteen (16 %) sekä riitelyn ja huutamisen ja sen, että aikuiset ovat vihaisia tai pahalla tuulella (15 %). Kun jompikumpi vanhemmista on poissa tai lähtee johonkin on myös ikävää (14 %). Lapsista 18 % mielestä kotona mikään asia ei ole ikävää.

Kuvio 12: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat ovat ikäviä kotona prosentteina

4.3 Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet

Jo pienelle lapselle kaverit, ryhmään kuuluminen ja leikkiin mukaan ottaminen ovat tärkeitä asioita. Kaverit ja ystävät päivähoitossa ja vanhempien kanssa oleminen kotona ovat heti toisella sijalla leikkimisen jälkeen lasten vastauksena kysymykseen,

mitkä asiat ovat kivoja. Lasten välisiin keskinäisiin suhteisiin liittyvät myös ikävimmät asiat päivähoitossa lasten vastausten mukaan. Lapset, joilla on aina kaveri päivähoitossa, vastaavat myönteisemmin useaan päivähoitoa koskevaan kysymykseen verrattuna lapsiin, joilla ei aina tai koskaan ole kaveria päivähoitossa. Tämä sama havainto tuli esiin myös kyselyn pilotointivaiheen tuloksissa.

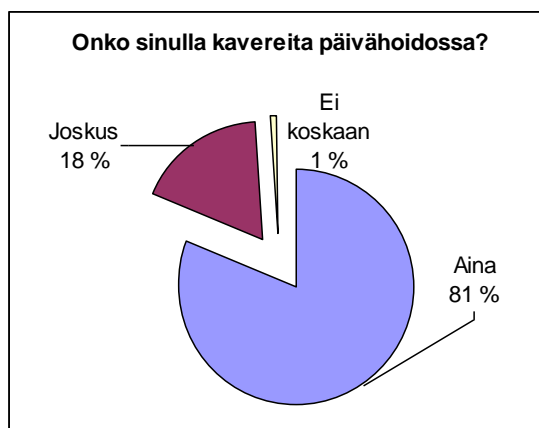
Lapsilta kysyttiin, mitä kivoja asioita he tekevät kavereiden kanssa ja mitä ikävää on sattunut kavereiden kanssa. Aikuisten osalta lapsilta kysyttiin, kuuntelevatko ja lohduttavatko aikuiset heitä päivähoitossa, ja mitä mukavaa lapset ovat tehneet ja haluavat tehdä aikuisten kanssa.

4.3.1 ”Kiipeily pikkumetsän puissa.” Mitä kivaa lapset tekevät kavereiden kanssa?

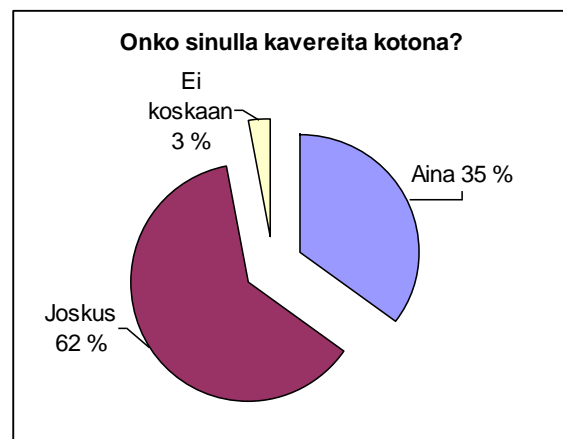
Lapsilta kysyttiin, onko sinulla kavereita päivähoitossa. Sama kysymys kysyttiin kodin kavereista. Kavereita koskevassa kysymyksessä näkyy selvä ero päivähoitosta ja kodin välillä. Kun päivähoitossa suurimmalla osalla lapsista on kavereita, niin kotona kavereita on aina vain joka kolmannella lapsella.

Suurin osa lapsista (81 %) kertoo, että heillä on aina kavereita päivähoitossa ja joskus kavereita on 18 %:lla lapsista. Kotona kavereita on aina 35 prosentilla lapsista ja 62 % lapsista vastasi, että heillä on joskus kavereita kotona. Yksi prosentti lapsista vastasi päivähoitosta osalta, ettei heillä ole koskaan kaveria. Kolme prosenttia lapsista puolestaan vastasi, ettei heillä ole koskaan kavereita kotona.

Tyttöjen ja poikien vastausten välillä on pieni ero. Tytöistä 83 % ilmoitti, että heillä on aina kaveri päivähoitossa kun pojista 79 prosentilla on aina kaveri päivähoitossa. Kodin osalta tyttöjen ja poikien ero on päinvastainen. Tytöistä 32 % vastasi, että heillä on aina kaveri kotona, kun pojista 38 % vastasi, että heillä on aina kaveri kotona.

Kuvio 13: Lasten vastaus kysymykseen, onko sinulla kavereita päivähoitossa prosentteina

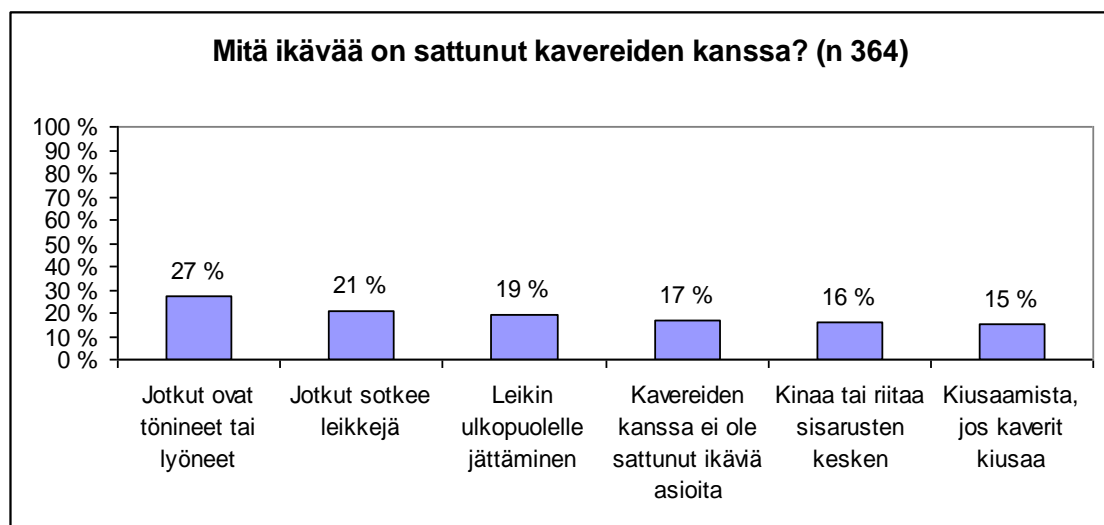
Kuvio: 14: Lasten vastaus kysymykseen, onko sinulla kavereita kotona prosentteina

Kavereiden kanssa leikkiminen on kivointa. ”Leikin junaradalla, piirrän pihaliiduilla.” Sekä päivähoitossa (84 %) että kotona (82 %) mukavinta kavereiden kanssa on leikkiminen yleensä ja ulkoleikit. Myös askartelu, piirtäminen ja maalaaminen sekä pelaaminen ovat kivoja kavereiden kanssa tehtäviä asioita.

4.3.2 ”Nipistely”. Mitä ikävää on sattunut kavereiden kanssa?

Kavereiden kanssa sattuu myös ikäviä asioita ja myös tätä kysyttiin lapsilta. Pilottivaiheen haastattelussa lapset osasivat hyvin eritellysti ilmaista kavereiden kanssa sattuneita ikäviä asioita. Lapset mainitsivat monia asioita ja vivahteita ikävistä asioista ja mainitsivat vastauksissa erikseen esimerkiksi kiusaamisen, riitelyn ja vahingossa satuttamisen, jotka olivat monivalintavaihtoehtoina tässä kyselyssä.

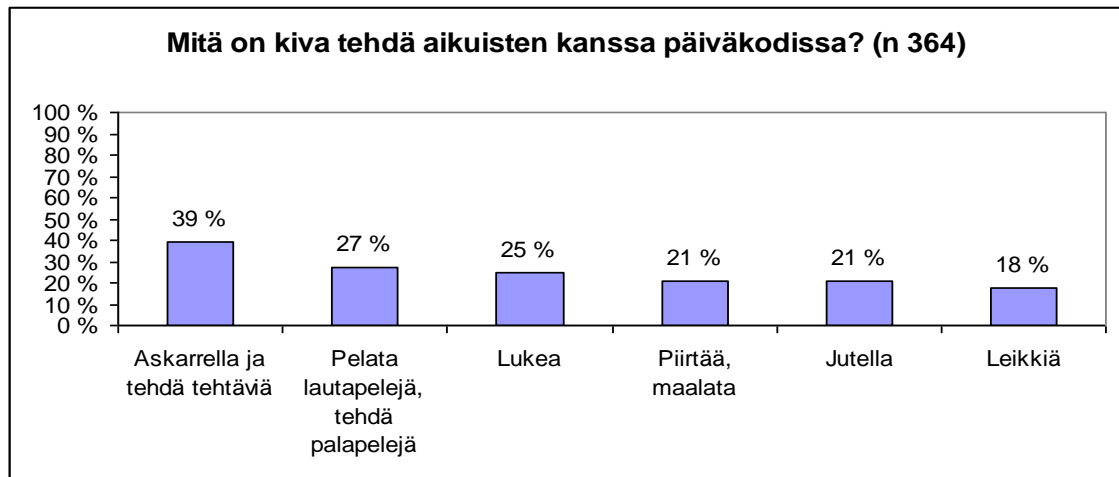
Lapsista 27 % mainitsee ikävänä kavereiden kanssa sattuneena asiana sen, että jotkut ovat tönineet tai lyöneet. Noin viidesosa (21 %) lapsista mainitsee leikkien sotkemisen tai leikin ulkopuolelle jättämisen (19 %). Lapsista 17 % kertoi, että kavereiden kanssa ei ole sattunut ikäviä asioita. Lapset mainitsivat ikävänä asiana kavereiden kanssa sattuneina asioina myös riidat sisarusten kesken (16 %), kiusaamisen yleensä (15 %) ja esimerkiksi vahingossa sattumisen tai satuttamisen (14 %). (Kuvio 12)

Kuvio 15: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitä ikävää on sattunut kavereiden kanssa prosentteina.

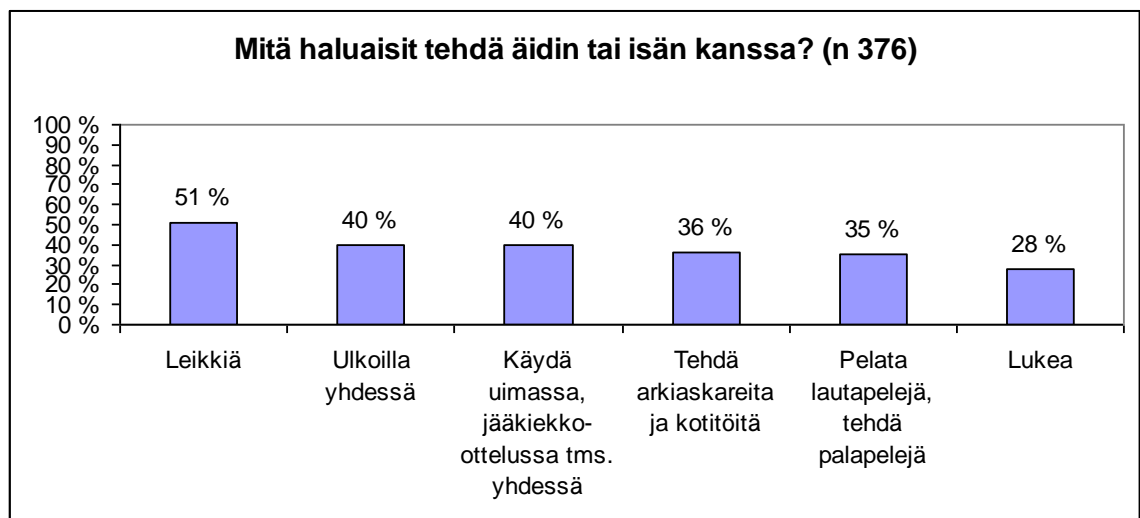
4.3.3 ”Sai saksilla leikata viivoja pitkin”. Mitä lapset haluavat tehdä aikuisten kanssa?

”Apurinhommia, päässyt kattamaan pöydän ja hakemaan ruokakärryt.” Lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutussuhdetta selvitettiin kysymällä, mitä kivoja asioita lapset tekevät ja haluaisivat tehdä aikuisten kanssa. Lapset haluavat tehdä monenlaisia asioita aikuisten kanssa. Aikuisten kanssa päivähoitossa lapsista on kiva askarrella ja tehdä tehtäviä (39 %), pelata pelejä (27 %), lukea (25 %), piirtää ja maalata (21 %) sekä jutella (21 %) ja leikkiä (18 %). (Kuvio 13)

Kuvio 16: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitä on kiva tehdä aikuisten kanssa päiväkodissa prosentteina.

Kodin asioista lapsilta kysyttiin, mitä lapset haluaisivat tehdä isän tai äidin kanssa. Lapset kertoivat tämän kysymyksen kohdalla paitsi siitä, mitä he haluaisivat enemmän tehdä vanhempiensa kanssa, niin myös samalla muistikuvia siitä, mitä on ollut kiva tehdä isän tai äidin kanssa. Lapsista 51 % ilmaisi, että hän haluaisi leikkiä äidin tai isän kanssa. Lapsista 40 % puolestaan sanoi, että hän haluaisi ulkoilla yhdessä tai käydä uimassa, jääkiekko-ottelussa tai jossakin vastaavassa paikassa yhdessä äidin tai isän kanssa. Lapset haluavat myös tehdä arkiaskareita ja kotitöitä (36 %), pelata lautapelejä (35 %) tai lukea (28 %) vanhempiensa kanssa. (Kuvio 14)

Kuvio 17: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitä haluaisit tehdä äidin tai isän kanssa prosentteina.

4.4 Turvallisuuden tunne ja hyvinvointi

Lasten turvallisuuden tunnetta selvitettiin kysymällä lapsilta, pelottaako heitä jokin asia päivähoitossa tai kotona. Lisäksi selvitettiin, mitkä asiat lasta pelottavat ja saavatko lapset lohdutusta aikuiselta päivähoitossa. Lapsilta kysyttiin myös, kuuntelevatko aikuiset häntä, kun hänellä on asiaa. Hyvinvointiin päivähoitossa liittyy myös melun ja hälinän määrä sekä mahdollisuus löytää rauhallinen paikka hälyn keskellä.

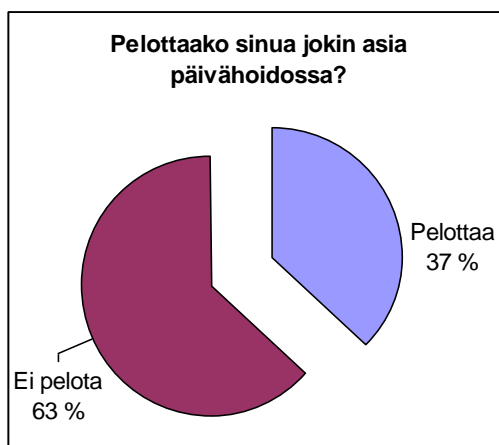
Ruokailu on osa lapsen hyvinvointia. Päivähoidon henkilökunta ja kotiväki tietävät melko hyvin lasten mieltymykset ja siitä, mikä ei maistu. Selvityksessä kysyttiin lapsilta myös muita ruokailuun liittyviä mukavia ja ikäviä asioita.

4.4.1 ”Jos siellä joskus olisi hirviö”. Mikä asia lapsia pelottaa?

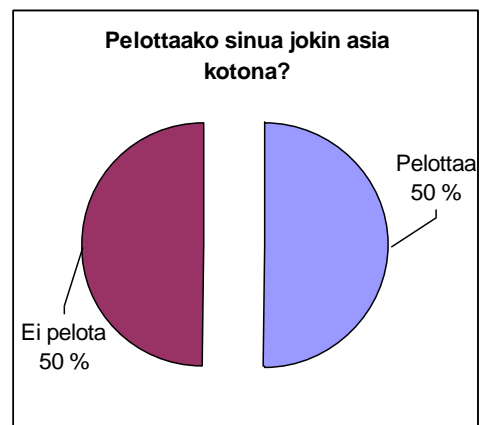
”Pelottava musiikki jumpassa, missä laitetaan lattialle käsien ja jalkojen kuvia ja niiden päällä kävellään ja sammutetaan valot. Mutta se on ihan kivaa”. Suurin osa (63 %) lapsista ilmaisi, että päivähoitossa mikään asia ei pelota häntä. Lapsista 37 % ilmaisi, että heitä pelottaa jokin asia. Kysymykseen, mikä asia on pelottanut päivähoitossa, eniten (16 %) päivähoitossa pelottavaksi asiaksi mainitaan jokin pelottava hahmo, ääni tai tapahtuma. Lapset kertovat myös pelkäävänsä pimeää (10 %). Vähemmän mainintoja saavat jotkut muut lapset, joita pelätään (7 %), pelästyttyminen (6 %) ja kiusaaminen (6 %). (Kuviot 15 ja 17)

Puolet lapsista (50 %) ilmaisi, että he eivät pelkää mitään kotona. Kun lapsilta kysyttiin tarkemmin, mikä asia on pelottanut kotona, vastasi 26 % lapsista, että mikään ei ole pelottanut heitä. Kotona lapsia on pelottanut pimeää (31 %), paha uni ja painajaiset (23 %) sekä jokin pelottava hahmo, ääni tai tapahtuma (20 %). (Kuviot 16 ja 18)

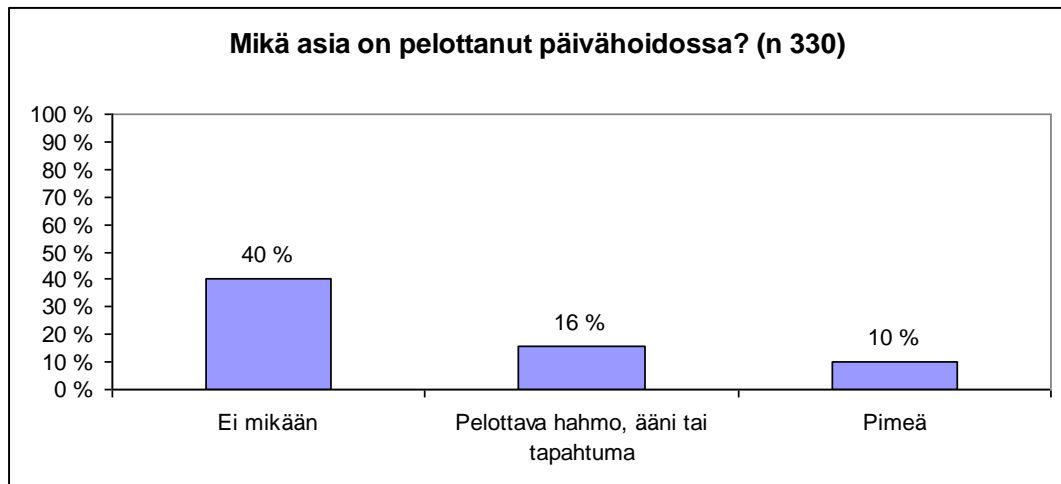
Tytöistä hieman suurempi osa (38 %) kuin pojista (36 %) vastasi, että heitä on pelottanut jokin asia päivähoitossa. Sen sijaan kodin osalta pojista hieman suurempi osa (52 %) kuin tytöistä (48 %) kertoi, että heitä on pelottanut jokin asia kotona. Lapset, joilla on aina kaveri päivähoitossa, vastaavat muita useammin (66 %), että heitä ei pelota mikään asia päivähoitossa.

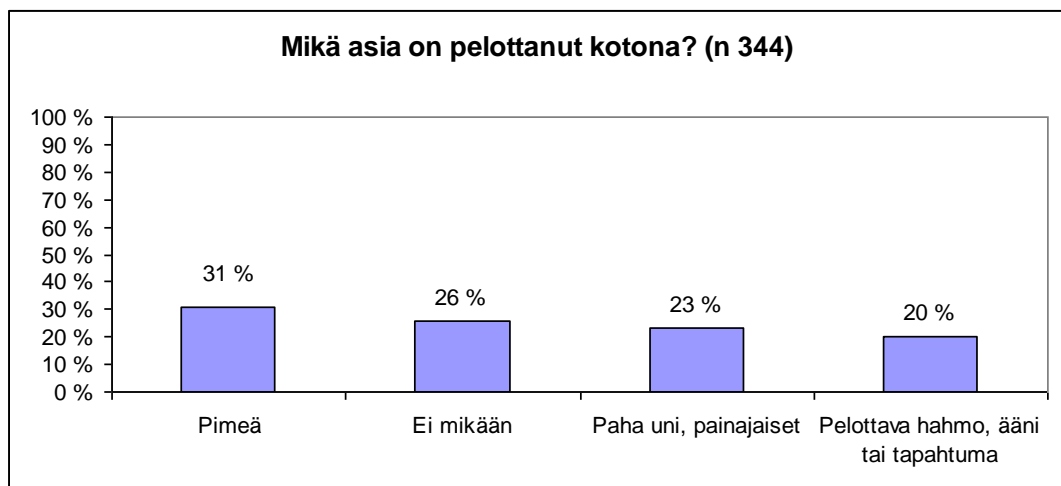
Kuvio 18: Lasten vastaus kysymykseen, pelottaako sinua jokin asia päivähoitossa prosentteina

Kuvio 19: Lasten vastaus kysymykseen, pelottaako sinua jokin asia kotona prosentteina

Kuvio 20: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mikä asia on pelottanut päivähoitossa prosentteina.

Kuvio 21: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mikä asia on pelottanut kotona prosentteina.

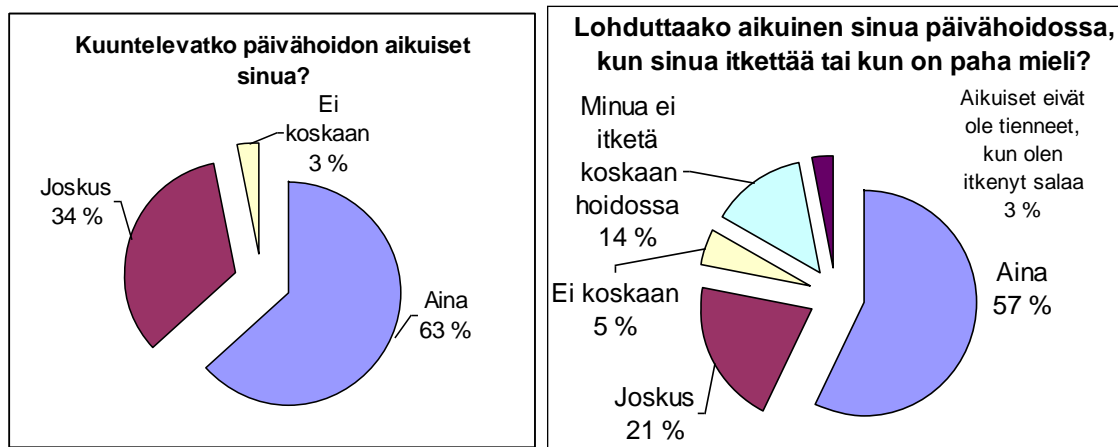
4.4.2 Kuunteleminen ja lohduttaminen

Lapsilta kysyttiin, kuuntelevatko päivähoidon aikuiset, kun lapsella on asiaa. Lapsista 63 % vastasi, että päivähoidon aikuiset kuuntelevat häntä, kun hänellä on asiaa ja 34 % lapsista vastasi, että aikuiset kuuntelevat häntä joskus. 4 % lapsista kertoi, että heitä ei koskaan kuunnella, kun heillä on asiaa. (Kuvio 19)

Aikuiselta saatu lohdutus on tärkeä osa lapsen kokemaa turvallisuuden tunnetta. Lapsilta kysyttiin, lohduttaako aikuinen sinua päivähoitossa, kun sinua itkettää tai kun on paha mieli. Lapsista 57 % kertoi, että hän saa lohdutusta aikuiselta, kun itkettää tai kun on paha mieli. 21 % kertoi, että aikuinen lohduttaa joskus ja 5 % kertoi, ettei aikuinen koskaan lohduta häntä päivähoitossa pahan mielen tullen. 14 % lapsista ilmaisi, että häntä ei itketä koskaan päivähoitossa ja 3 % kertoi, että aikuiset eivät ole tienneet, koska hän on itkenyt salaa. (Kuvio 20)

Lasten kaverisuhteilla on yhteys lohdutuksen saamisen ja kuulluksi tulemisen kokemuksiin. 66 % lapsista, joilla on aina kaveri päivähoitossa, kokee, että päivähoitajan aikuiset kuuntelevat häntä aina, kun hänellä on asiaa. Lapsista, joilla on joskus kaveri päivähoitossa, 47 % kokee, että aikuiset kuuntelevat heitä aina päivähoitossa. Niistä lapsista, joilla on aina kaveri päivähoitossa, 59 % kokee, että hän saa aina lohdutusta aikuiselta päivähoitossa, kun hänellä on paha mieli. Vastaava luku lapsilla, joilla on joskus kaveri päivähoitossa, on 52 %.

Myös tyttöjen ja poikien vastausten välillä on selvä ero siinä, kokevatko lapset, että heitä kuunnellaan ja lohdutetaan päivähoitossa. Tytöistä 67 % ja pojista 59 % vastaa, että heitä kuunnellaan päivähoitossa. Lohdutuksen saamisen osalta tytöistä 62 % ja pojista 53 % vastaa, että aikuinen lohduttaa heitä päivähoitossa, kun itkettää tai on paha mieli. Pojista sen sijaan suurempi osuus (18 %) kuin tytöistä (10 %) vastaa, että heitä ei itketä koskaan päivähoitossa.

Kuvio 22: Lasten vastaus kysymykseen, kuuntelevatko päivähoitajan aikuiset sinua prosentteina

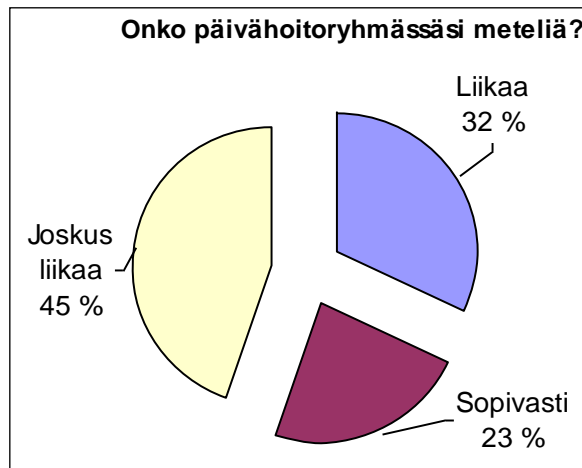
Kuvio 23: Lasten vastaus kysymykseen, lohduttaako aikuinen sinua päivähoitossa, kun sinua itkettää tai kun on paha mieli prosentteina

4.4.3 Lasten kokemuksia melusta ja rauhallisen paikan löytymisestä

Useiden tutkimusten mukaan päiväkodin melu rasittaa lapsia ja myös henkilökuntaa. Lapsilta kysyttiin, onko päivähoitoryhmässä liikaa tai sopivasti meteliä. 32 % lapsista vastasi, että ryhmässä on liikaa meteliä ja 23 % lapsista vastasi, että meteliä on sopivasti. 45 % lapsista vastasi, että meteliä on joskus liikaa. Pojista hieman suurempi osa (26 %) kuin tytöistä (21 %) on sitä mieltä, että päivähoitossa on meteliä sopivasti. Pojista 42 % on sitä mieltä, että meteliä on joskus liikaa kun tytöistä näin vastaa 47 %.

Pilottivaiheessa Nurmijärvellä ja Nummi-Pusulassa oli meteliä koskevan kysymyksen kohdalla vain kaksi vaihtoehtoa: meteliä on sopivasti tai liikaa. Sähköiseen lomakkeeseen lisättiin ääripäiden väliin vastausvaihtoehto, meteliä on joskus liikaa, koska pilottivaiheessa 9 % vastaajista lisäsi itse lomakkeeseen ko. vaihtoehdon.

Meteli ja hälinä nousivat esiin lasten vastauksissa myös muihin kysymyksiin, esim. ruokailun ikävien asioiden kohdalla. Haastattelun ensimmäisissä kysymyksissä päivähoitajan tai kodin ikävien asioiden kohdalla meteli tai hälinä ei kuitenkaan spontaanisti noussut esiin lasten vastauksissa.

Kuvio 24: Lasten vastaus kysymykseen, onko päivähoitoryhmässä meteliä prosentteina

Mihin paikkaan menet, kun haluat olla yksin tai rauhassa päiväkodissa?

- Kotileikkiin, mut joku aina tulee sinne mukaan ja mä sanon, et mä haluun olla rauhassa.
- Rappusten alle, kun kukaan muu ei halua mennä sinne, sohvaa ja seinän viereen, pensaikkoon, yläpihalle.
- Piiloon kaverin kaa.
- Vaikka kotileikkiin, välillä on meteliä ja välillä ei, tai sitten unihuoneeseen.
- Nurkkaan leikkimään.
- Siihen laitetaan patja ja verho oveksi, aikuiset tekevät majan.
- Omalle lokerolle.

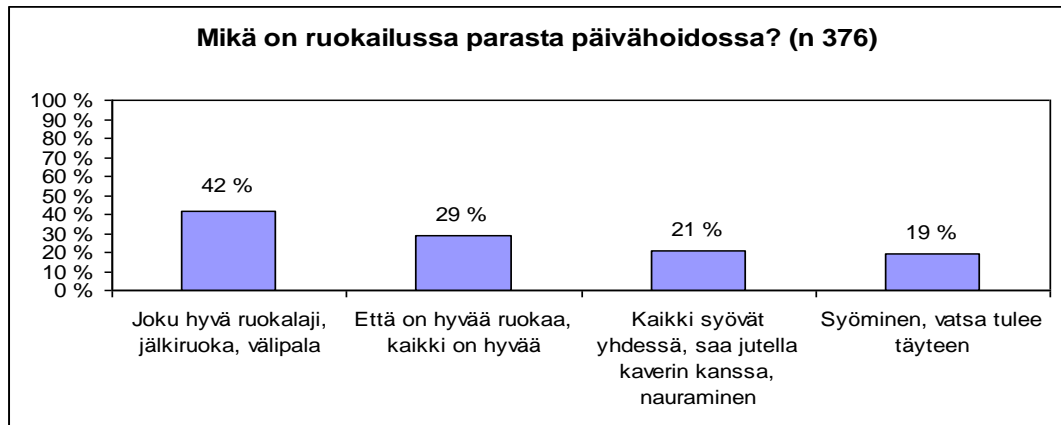
Kuva 1: Esimerkkejä lasten vastauksista kysymykseen, mihin paikkaan menet, kun haluat olla yksin tai rauhassa päivähoitossa.

Lapsia pyydettiin nimeämään paikka, johon hän voi mennä päivähoitossa, kun hän haluaa olla rauhassa. 25 % lapsista mainitsi rauhalliseksi paikaksi jonkun tietyn huoneen ja 13 % lapsista vastasi menevänsä ylipäänsä johonkin rauhalliseen paikkaan. Lapsille rauhallinen paikka saattaa olla myös sellainen, jossa heidän omat aistinsa saavat tavallista vähemmän virikkeitä, mutta joka muuten saattaa olla hälinän keskellä. 10 % lapsista mainitsi rauhalliseksi paikaksi jonkun asian taakse, sisään tai alle menemisen. Kuvaan 1 on koottu lasten vastauksia, jotka oli kirjattu kysymyksen avovaihtoehtoon.

4.4.4 ”Kun pääsee kaverin kanssa samaan pöytään”. Mikä on parasta ruokailussa?

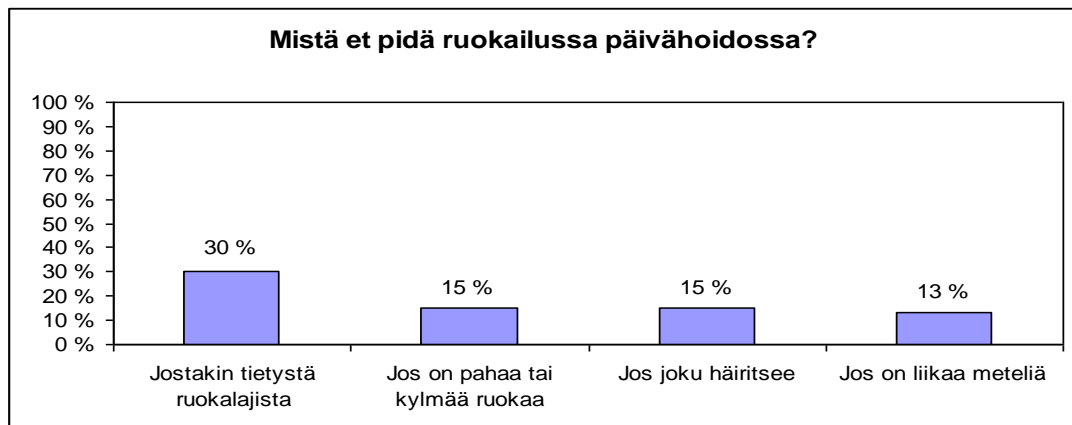
”Että on hyvää ruokaa, parasta, muuten mä en syö. Sit mä tulen vihaseks, kun mä en syö. Mun pitää vielä harjotella syömään semmosta, mistä mä en tykkää”. Ruokailu ja syöminen ovat tärkeä osa niin lasten kuin aikuistenkin hyvinvointia. Ruokailuun liittyvillä kysymyksillä selvitettiin, mikä ruokailussa on parasta ja mistä lapsi ei pidä ruokailussa. Kysymykset koskivat niin päivähoitoa kuin kotiakin. Tarkoituksena oli lasten haastatteluilla saada tietoa muustakin ruokailuun liittyvistä asioista kuin mieliruuista. Ylivoimaisesti eniten lapset vastauksissaan jo kyselyn pilotointivaiheessa ilmaisivat lempiruokansa tai ruokalajin, josta he eivät pidä.

Päivähoidon osalta 42 % lapsista vastasi, että parasta ruokailussa on jokin hyvä ruokalaji. Hieman toisin ilmaisten hyvä ruoka (29 %) ja syöminen yleensä (19 %) ovat monen lapsen mielestä ruokailun paras asia. Lapsista 21 % ilmaisi parhaimman asian ruokailussa liittyvän yhdessä oloon. Lapsen omaan aktiivisuuteen liittyvät asiat koki 14 % lapsista parhaimmaksi asiaksi: Saa ottaa ruokaa itse, pääsee ruoka-apulaiseksi – ”kun aikuinen pyytää kärrylle” – tai vain se, että ruokaillessa on oma paikka. (Kuvio 22)

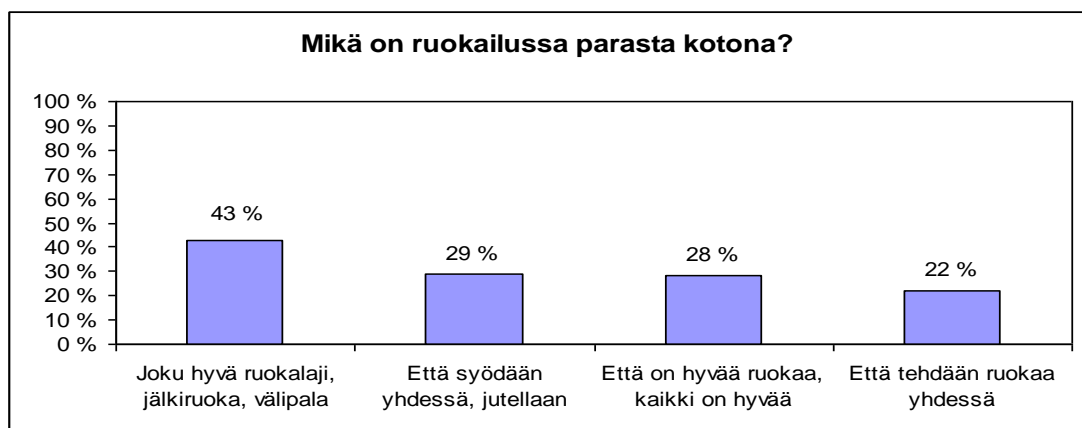
Kuvio 25: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen mikä on ruokailussa parasta päivähoitossa prosentteina.

Eniten mainintoja (30 % vastauksista) asioista, joista lapsi ei pidä ruokailussa päivähoitossa sai se, että tarjolla on ruokaa, josta lapsi ei pidä. Myös liika meteli (13 %), tai se, että joku häiritsee syömistä, sai paljon mainintoja (15 %). (Kuvio 23)

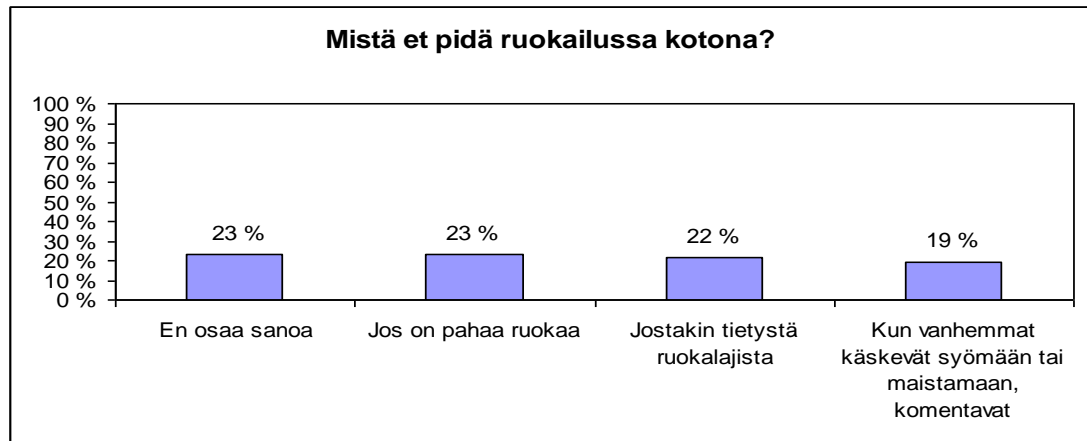
Kuvio 26: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen mistä et pidä ruokailussa päivähoitossa prosentteina.

Lasten kokemukset päivähoiton ja kodin ruokailuun liittyvistä asioista ovat hyvin yhteneväisiä. Kuten päivähoitossa, joku hyvä ruoka tai tietty ruokalaji ovat parasta ruokailussa (43 %). Kotona parasta ruokailussa on myös yhdessä olo ja se, että saa jutella (29 %) tai että tehdään ruokaa yhdessä (22 %). (Kuvio 24)

Kuvio 27: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen mikä on ruokailussa parasta kotona prosentteina.

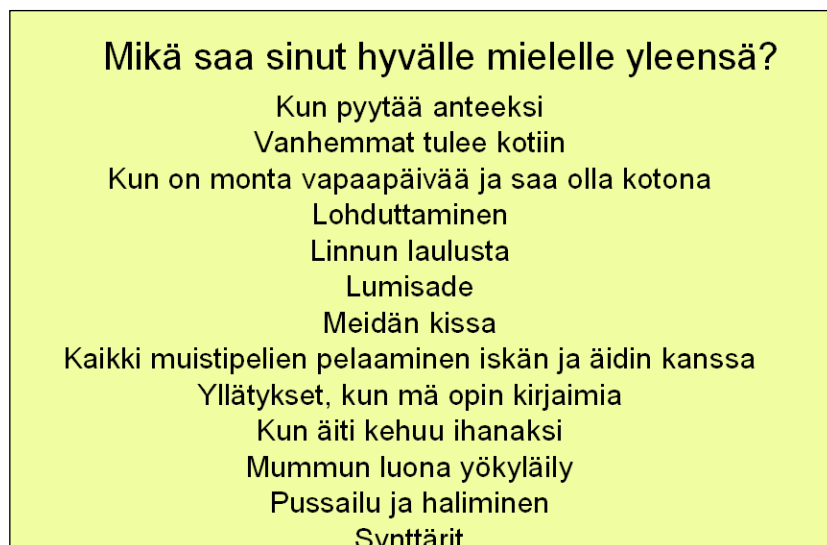
Kotona ruokailuun liittyvät ikävät asiat liittyvät myös useimmiten siihen, että tarjolla on ruokaa, josta lapsi ei pidä. Lapsista 23 % kertoi, että kotona ruokailussa hän ei pidä siitä, jos on pahaa ruokaa ja 22 % lapsista ilmaisi, että he eivät pidä jostakin tietystä ruokalajista. Ikävää on lapsista (19 %) myös se, että vanhemmat käskivät syömään tai komentavat. Lapsista 23 % ei osaa sanoa, mistä he eivät pidä ruokailussa kotona. (Kuvio 25)

Kuvio 28: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mistä et pidä ruokailussa kotona prosentteina.

4.4.5 ”Sylissä olo”. Mikä saa lapsen hyvälle mielelle?

Lapsilta kysyttiin lopuksi, mikä saa hänet hyvälle mielelle. Tarkoitus oli saada vielä lisätietoa siitä, mistä asioista lapset pitävät, mutta myös kyselyn lopuksi saada lapset ajattelemaan mukavia asioita. Lähes puolet (48 %) lapsista vastasi, että hänet saa hyvälle mielelle sylissä oleminen, hali ja rakkaus. Seuraavat neljä eniten mainintoja saanutta lapset hyvälle mielelle saavaa asiaa olivat leikkiminen, askartelu tai kiva leikkikalu (43 %), hassuttelu, kutittaminen tai nauraminen (40 %), äidin tai isän kanssa leikkiminen tai muu tekeminen yhdessä (36 %) sekä äiti, isä, perhe tai isovanhemmat yleensä (35 %). Lapset tulevat hyvälle mielelle pienistä arkipäivän asioista ja erityisesti yhdessä olemisesta.

Kuva 2: Esimerkkejä lasten vastauksista kysymykseen, mikä saa sinut hyvälle mielelle?

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Nyt raportoidun selvityksen tulokset ovat hyvin yhdenmukaisia pilotointivaiheen tulosten kanssa. Haastattelun vastauslomakkeen vaihtuminen paljon avokysymyksiä sisältäneestä paperiversiosta monivalintavaihtoehtoja sisältävään sähköiseen lomakkeeseen ei vaikuttanut tuloksiin. Lasten vanhemmat arvioivat kuitenkin sähköisen vaihtoehdon paperista useammin liian pitkäksi täyttää.

Selvityksen tulokset rakentavat kuvaa lasten hyvinvoinnista kotona ja päivähoitossa. Valtaosalla lapsista on päivähoitossa aina kaveri ja he saavat aina leikkiä tarpeeksi. Kun päivähoitossa tapahtuu ikäviä asioita, ne liittyvät yleisimmin kiusaamiseen, samoin kuin kavereiden kanssa sattuvat ikävät asiat. Leikkiminen, kaverit, ulkoilu ja aikuisten kanssa yhdessä tekeminen ovat lapsista mukavinta tekemistä.

Selvitykseen osallistuneiden lasten arkipäivästä suurin osa vietetään päivähoitossa ja päivähoitopäivän toiminnoilla on siten erittäin suuri vaikutus lasten hyvinvointiin. Päivähoito on pienen lapsen merkittävä kehitysympäristö. Lapset liikkuvat vain vähän hoitopäivän jälkeen ja osalla lapsista yöni jää vajaaksi. Päivähoitossa onkin hyvä kiinnittää huomiota liikunnan määrään hoitopäivän aikana. Tila- ja ryhmätoiminnan ratkaisuin voidaan vaikuttaa hoitopäivän melutasoon ja oman rauhan löytymiseen, silloin kun sille on tarvetta.

5.1 Leikki, kaverit ja aikuiset

Leikki on enemmän kuin lapsen työtä. Se on lapsen oppimisen, kasvun ja kehittymisen edellytys. Leikki on osa lapsen vuorovaikutusta ja kommunikaatiota¹³. Se ilmentää sitä ja kehittää sitä. Päivähoitossa ja kotona lapsilla on tilaa leikille. Leikkiminen yleensä tai leikkiminen jollakin tietyllä välineellä sai eniten mainintoja, kun lapsilta kysyttiin, mikä on kivaa päivähoitossa ja kotona. Leikkimisen lisäksi sosiaaliset suhteet kavereiden ja aikuisten kanssa, ulkoilu ja liikunta sekä aikuisten ohjaama toiminta ovat lapsille tärkeimpiä asioita.

Päivähoidon ja kodin tekemisen ja leikkien välillä on eroja. Suuri ero on se, että päivähoitossa on saman ikäisiä kavereita, joiden kanssa leikitään tai puuhataan muita asioita. Päivähoitossa suurimmalla osalla (81 %) lapsista on kaveri aina. Lapsista 18 % kertoi, että heillä on kaveri joskus päivähoitossa. Vaikka vain yksi prosentti lapsista kertoi, että heillä ei ole kaveria koskaan päivähoitossa, on tähän syytä puuttua. Tyttöjen ja poikien välillä on pieni ero siinä, onko lapsella aina kaveri päivähoitossa tai kotona. Tyttöillä on poikia useammin aina kaveri päivähoitossa, mutta pojilla puolestaan on tyttöjä useammin aina kaveri kotona.

Lapset, joilla on aina kavereita päivähoitossa vastaavat useaan kysymykseen positiivisemmin kuin lapset, joilla on joskus tai ei ole koskaan kavereita päivähoitossa. He vastaavat useammin, että päivähoitossa tehdään aina mukavia asioita, että he saavat aina leikkiä tarpeeksi päivähoitossa ja heistä suurempi osa kokee, että päivähoitossa ei mikään asia pelota heitä. Lapset, joilla on aina kaveri päivähoitossa kokevat myös muita lapsia useammin, että aikuinen kuuntelee heitä ja he kokevat muita useammin saavansa aikuiselta lohdutusta.

Myös sukupuoli näyttää vaikuttavan vastauksiin. Tytöt vastaavat poikia useammin, että päivähoitossa tehdään aina asioita, joista he pitävät. Tytöt myös saavat aina leikkiä

tarpeeksi päivähoitossa useammin kuin pojat. Lisäksi tytöt kokevat poikia useammin, että heitä aina kuullaan ja lohdutetaan.

Lapset, joilla ei ole koskaan kaveria sekä lapset, joilla kaveri on harvoin kokevat päivähoiton monin osin kielteisemmin kuin muut lapset. Aikuisten tulee pedagogisin ratkaisun vahvistaa lasten yhteisöllisyyttä, sosiaalisia suhteita ja tasavertaisuutta. Samoin leikkien osalta tulisi huomioida, että myös pojat kokisivat entistä useammin, että he saavat leikkiä tarpeeksi päivähoitossa. Päivähoito on lapsille tärkeä vertaissuhteiden luomisen kannalta. Kontaktien solmiminen, leikkiin pyytämisen tai leikkiin mukaan meneminen eivät ole lapselle aina helppoja asioita varsinkin, jos lapsella on vaikeuksia ilmaista itseään puheen avulla. Aikuinen voi omalla toiminnallaan tukea lapsen pääsemistä mukaan yhteiseen leikkiin¹³. Päivähoiton aikuisilla tulee olla herkkyyttä, aikaa ja kykyä huomata lapset, jotka jäävät leikin ja muun toiminnan ulkopuolelle, ilman aikuisen lohdutusta tai jotka kokevat, ettei heitä kuunnella.

Aikuisten kanssa lapset haluavat tehdä asioita, joita aikuinen ohjaa, mutta heidän kanssaan halutaan myös leikkiä niin päivähoitossa kuin kotona. Aikuisten kanssa halutaan myös pelata ja tehdä arkipäivän askareita. Aikuisten kanssa yhdessä asioita tekemällä lapsi tulee kuulluksi ja hänen lohdutuksen tarpeensa tulee huomatuksi.

5.2 Pelaaminen, TV:n katsominen ja liikunta

Lapset liikkuvat hyvin vähän päivähoitopäivän ulkopuolella. Vanhempien vastausten mukaan 22 % lapsista liikkuu puoli tuntia tai vähemmän päivähoiton ulkopuolisena aikana. Yli puolet lapsista mainitsee kuitenkin ulkoilun tai jonkin ulkoleikin kivaksi asiaksi, mitä hän tekee päivähoitossa. Tämä siitä huolimatta, että kysely toteutettiin vuoden ikävimpänä ulkoiluaikana loka-marraskuussa. Myös kodin kivoista tekemisistä ulkoilun mainitsee puolet lapsista. Riittävän liikunnan ja ulkoilun määrään on syytä kiinnittää huomiota päivähoitopäivän aikana, kun tiedetään liikunnan olevan vähäistä kotona.

TV:n katsominen on viidennellä sijalla kodin kivoista asioista. Se vie lasten päivittäisestä kotona oloajasta kuitenkin paljon aikaa ottaen huomioon, että illat kotona päivähoiton jälkeen ovat lyhyitä. Haastatelluista lapsista lähes kaikki katsovat TV:tä vähintään puoli tuntia päivässä. Tietokoneella tai konsolipeleillä pelaaminen ei sen sijaan kuulu vielä näiden neljävuotiaiden lasten elämään kovinkaan usean lapsen kohdalla. Kolme neljästä (74 %) vastanneesta lapsesta ei vietä aikaansa yhtään tietokoneella tai pelaa konsolipelejä. Nurmijärvellä neljävuotiaiden lasten ikäryhmästä vain 33 % ei pelaa päivittäin lainkaan tietokonepelejä tai konsolipelejä.

5.3 Ikävät asiat. Kiusaaminen

Kiusaaminen yleensä, koulukiusaaminen ja päivähoitossa tapahtuva kiusaaminen ovat paljon esillä. Tutkimusten mukaan jo alle kouluikäisten lasten keskuudessa esiintyy kiusaamista ja se muistuttaa hyvin paljon koulukiusaamista. Lasten kiusaamisen voi jaotella fyysiseen kiusaamiseen (esim. lyöminen ja potkiminen), psyykkiseen kiusaamiseen (esim. leikistä poissulkeminen, uhkailu) ja sanalliseen kiusaamiseen (esim. nimittely). Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin tutkimuksessa selvitettiin mm. mitä lapset ymmärtävät kiusaamisella. Monille lapsille oli vaikeata

selittää, mitä kiusaamisella tarkoitetaan yleisellä tasolla, mutta he pystyivät paremmin ilmaisemaan sen, mistä heille tulee paha mieli¹⁴.

Tässä selvityksessä kiusaamisesta ei suoraan kysytty lapsilta, mutta aihetta sivuttiin kysymyksillä, mikä on ikävää päivähoitossa ja kotona ja mitä ikävää on tapahtunut kavereiden kanssa. Ikäväksi asiaksi päivähoitossa nimetään useimmiten kiusaaminen ja kiusaamiseen liittyvät asiat. Myös kysyttäessä, mitä ikävää on sattunut kavereiden kanssa, eniten mainintoja sai kiusaaminen. Pelkäämiseen ja ruokailuun liittyvien kysymysten kohdalla jotkut lapset mainitsevat kiusaamisen.

Kiusaamisen huomaaminen ja siihen puuttuminen on asia, joka päivähoiton ja esiopetuksen piirissä on syytä huomioida. Kiusaamisen ehkäisy ja kiusaamistilanteiden selvittäminen on osa laadukasta päivähoitoa ja esiopetusta ja lasten hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Pahimmillaan kiusaaminen johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin yhteishanke on tuottanut materiaalia kiusaamisen ennaltaehkäisystä varhaiskasvatukseen käyttöön vuonna 2010¹⁵.

Kodin ikäviin asioihin lapset nimeävät useimmiten riidat sisarusten kesken ja toiseksi useimmiten rajoittamiseen ja komentamiseen liittyvät asiat. Vanhempien tehtävä on kuitenkin asettaa lapselle turvalliset rajat, vaikka se tuntuukin lapsista ikävältä.

5.4 Pelkääminen, aikuiselta saatu lohdutus ja lapsen kuunteleminen

Valtaosa (63 %) lapsista ilmaisee, että he eivät pelkää päivähoitossa. Niiden lasten osalta, jotka sanovat pelkäävänsä jotakin päivähoitossa, lapset mainitsevat eniten jonkin pelottavan hahmon, äänen tai tapahtuman pelottavana asiana päivähoitossa sekä pimeän pelon. Lapset ilmaisevat useammin pelkäävänsä jotakin asiaa kotona kuin päivähoitossa.

Lapsen aktiivinen kuunteleminen sekä lohdutuksen antaminen luovat luottamusta ja ovat turvallisuuden ja osallisuuden tunteen edellytyksiä. Myös kiusaamisen havaitsemisen ja tunnistamisen kannalta kuunteleminen ja lohdutuksen antaminen ovat tärkeitä. Aikuiselta saatu lohdutus on lapselle tärkeää, kun on paha mieli tai kun joku asia pelottaa.

Tässä selvityksessä 57 % lapsista vastasi, että aikuinen lohduttaa häntä aina, kun itkettää tai kun on paha mieli. Ne lapset, joilla on aina kavereita päivähoitossa, kokevat muita lapsia useammin, että aikuinen kuuntelee heitä. He myös kokevat muita lapsia useammin saavansa lohdutusta päivähoiton aikuisilta. Tytöt kokevat poikia useammin saavansa lohdutusta päivähoiton aikuisilta. He myös kokevat poikia useammin, että päivähoiton aikuiset kuuntelevat heitä.

Aikuiset ovat lapsille tärkeitä paitsi rajojen asettajina, niin myös kuuntelijana, lohduttajana ja huolenpitäjinä. Lasten kuulemisen ja kuuntelemisen lisääminen ja lasten osallisuuden kokemusten vahvistaminen on tärkeää. Lapsiryhmät ovat päivähoitossa melko suuria, mutta lapsen asioiden kuuntelemiselle tulee raivata enemmän tilaa. Pienryhmissä myös ne lapset, joilla ei aina ole kavereita, tulevat paremmin nähdyiksi ja huomioiduksi. Tässä kyselyssä 63 % kaikista lapsista koki, että päivähoiton aikuiset kuuntelevat heitä aina. 34 % lapsista koki, että heitä kuunnellaan joskus ja 3 % koki, ettei heitä koskaan kuunnella päivähoitossa.

5.5 Melu ja ruokailuun liittyvät mukavat ja ikävät asiat

Päivähoidon melu rasittaa lapsia ja henkilökuntaa. Melu vaikuttaa myös lasten kehitykseen neurologisella tasolla. Melua selvitettiin lapsilta kysymällä, onko päivähoitossa meteliä sopivasti, joskus liikaa vai liikaa. Lapsista 32 % oli sitä mieltä, että päivähoitossa on liikaa melua. Lapset löytävät rauhallisen paikan päivähoitossa useimmiten jostakin toisesta tilasta tai huoneesta, jonkin esineen alta tai takaa tai yksinkertaisesti laittamalla korvat lukkoon. Rauhallisen paikan tai 'oman kolon' löytymiseen päivähoitopäivän aikana tulisi kiinnittää huomiota päivähoitossa erilaisin tilaratkaisuin.

Syöminen ja ruokailu ovat oleellinen osa niin lasten kuin aikuistenkin hyvinvointia. Suurin osa lapsista mainitsee syömisensä yleensä tai jonkin hyvän ruokalajin mukavana ruokailuun liittyvänä asiana. Ruokailuun liittyvien ikävien asioiden kohdalla päivähoitossa sekä kotona lapset mainitsevat pahan ruuan. Selvityksellä saatiin tietoa ruokailun mukavista ja ikävistä puolista. Parhaimmat asiat ruokailussa hyvän ruuan lisäksi liittyvät yhdessä oloon sekä lapsen aktiivisuuteen ruuan laittajana, apulaisena tai ruuan annostelijana. Ikävintä ruokailussa on pahan ruokalajin lisäksi meteli, toisen häiritseminen tai se, että kaikkea pitää maistaa.

Perheen yhteisten aterioiden määrän on havaittu olevan yhteydessä mm. lapsen myönteiseen kielelliseen kehitykseen ja pienempään lasten ylipainon riskiin¹⁶. Vastanneiden lasten perheistä 59 % syö yhteisen aterian joka päivä ja 67 % perheistä syö yhteisen aterian vähintään kuusi kertaa viikossa. Luku on suurempi, kuin nuorten kyselyissä on saatu selville. Suomessa alle 60 % 15-vuotiaista nuorista syö yhteisen aterian perheen kanssa useita kertoja viikossa¹⁶.

Perheen yhteisten aterioiden määrän on havaittu vähenevän lasten kasvaessa^{3, 17}. Lasten ja perheiden palveluiden piirissä perheitä tulisi tukea ja kannustaa yhteisten aterioiden jatkumiseen myös siinä vaiheessa, kun lapset kasvavat ja tulevat murrosikään. Perheen yhteinen ateria on tilaisuus perheenjäsenille vaihtaa kuulumisia ja ylläpitää perheen yhtenäisyyttä.

5.6 Mikä saa lapset hyvälle mielelle, mitä halutaan lisää?

Lapset tulevat hyvälle mielelle yhdessä äidin, isän, sisarusten ja muiden läheisten sekä kavereiden kanssa. Lapset tulevat hyvälle mielelle pienistä arkipäivän asioita. Lapset haluavat leikkiä, ulkoilla ja osallistua arkipäivän puuhiin vanhempiansa kanssa eivätkä he toivo mitään erityistä laatu-aikaa osakseen. Yhdessä oleminen saa lapset hyvälle mielelle. Sylissä oleminen, hali ja rakkaus sai eniten mainintoja lasten kertoessa, mikä saa hänet hyvälle mielelle.

5.7 Selvityksen toteutus ja jatkokehittäminen

Selvityksen vastausprosentti vaihteli hyvin paljon. Se oli pienimmillään 15 % ja parhaimmillaan 41 %. Kaikille selvitykseen osallistuneille kunnille jaettiin saman sisältöiset tiedotteet päivähoitoyhteistyön käyttöön, vanhemmille sekä internetiin. Jatkossa olisikin hyvä miettiä keinoja vanhempien motivoimiseen ja vastausprosentin nostamiseen.

Vanhempien toimimiseen lasten haastattelijoina liittyy joitain rajoituksia. Tämän selvityksen vastausten keruu toteutettiin sähköisesti. Tämä saattoi rajoittaa joidenkin perheiden osallistumista. Yleisesti voidaan todeta, että tämän kaltaiset tiedonkeruumenetelmät eivät tavoita kaikkia: esteenä voi olla esimerkiksi vanhempien kiire, väsymys, motiivin puute, ongelmat perheessä tai lapsen kasvatukseen liittyvät vaikeudet. Selvityksessä ei kartoitettu vanhempien taustatietoja, joten laajempaa kuvaa vastanneista perheistä ei ole.

Tulosten sisältöjä vääristää myös se, että ikäviä asioita ei kirjata siten, kun lapsi ne ilmaisee. Eräs vanhemmista kiteytti ongelmat seuraavasti: ”*Jos kotona asiat eivät ole hyvin, kuka kirjoittaa sen paperiin?*” Jos kotona asiat eivät ole lapsella hyvin, on lapsen näkemyksen kuuleminen vanhemmille kuitenkin terveellistä, vaikka kaikkea ei kirjattaisikaan. Lasten haastattelujen toteuttaminen kotona yhdessä vanhempien kanssa on mahdollisuus pysähtyä kuuntelemaan lapsen ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä päivän tapahtumista ja kokemuksista normaalista arjesta poikkeavalla tavalla.

5.8 Tulosten hyödyntäminen lasten ja perheiden palveluiden kehittämisessä

Selvityksellä saadaan tietoa lasten kokemuksista hyvinvoinnista. Tuloksia voidaan käyttää kunnan ja päivähoidon yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnassa, päivähoidon toiminnan kehittämisessä ja vanhempainiltojen sekä neuvolan vanhempien kanssa käymien keskustelujen materiaalina.

Päivähoidon aikuisilla tulee olla aikaa ja kykyä huomata lapset, joilla ei ole koskaan kaveria sekä ne lapset, joilla kaveri on harvoin. Kavereiden puuttuminen ja kiusaaminen ovat ikäviä asioita ja vaativat päivähoidon henkilökunnalta sensitiivisyyttä, ammattitaitoa ja kykyä kuulla lapsia ja puuttua ikäviin tilanteisiin.

Kiusaamisen ehkäisy ja kiusaamistilanteiden selvittäminen on osa laadukasta päivähoitoa ja esiopetusta.

Päivähoidon arjessa lasten kuulemiseen ja lohdutuksen tarpeeseen vastaamiseen tulee paneutua. Erytystä huomiota tulee kiinnittää aikuisten ja lasten väliseen vuorovaikutukseen niiden lasten osalta, jotka ovat usein ilman kaveria, koska he kokevat saavansa lohdutusta harvemmin ja tulevansa kuulluksi harvemmin kuin lapset, joilla on aina kaveri.

Päivähoidon henkilökunnan tulee huomioida tyttöjen ja poikien väliset erot leikeissä, lohdutuksen saamisessa ja kuulluksi tulemisessa ja muokata toimintaympäristöä siten, että sekä tyttöjen että poikien tarpeet tulevat huomioituiksi.

Rauhallisen paikan löytymiseen päivähoitopäivän aikana tulisi kiinnittää huomiota päivähoitossa.

Lapset ilmaisevat selkeästi pitävänsä asioista, joita tehdään yhdessä aikuisten kanssa. Aikuisten kanssa halutaan leikkiä, pelata ja osallistua arkipäivän puuhiin. Lapset pitävät tärkeänä myös perheen yhteisiä aterioita. Näitä asioita on syytä ottaa esille esimerkiksi päivähoidon vanhempainilloissa sekä päivähoidon ja perheen yksilökeskusteluissa ja neuvolakäynneillä. Vanhemmat saattava kokea paineita lasten viemisestä harrastuksiin ja muiden virikkeiden piiriin, mutta päivähoitokäisille lapsille riittää perheen kanssa yhdessä oleminen ja puuhastelu. Tätä myös lapset itse toivovat.

6 TAULUKOT JA KUVIOT

- Taulukko 1: Ikäluokan koko, kyselyn kohderyhmän koko, kyselyyn vastanneet sekä vastausprosentti kunnittain ja yhteensä s. 9
- Taulukko 2: Kyselyyn vastanneiden lasten määrä ja prosenttiosuudet lapsen iän mukaan s. 9
- Taulukko 3: Ristiintaulukointi kysymyksistä, tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista tykkäät ja onko sinulla kavereita päivähoitossa prosentteina koko aineistosta s. 12
- Taulukko 4: Ristiintaulukointi kysymyksistä, saatko leikkiä tarpeeksi päivähoitossa ja onko sinulla kavereita päivähoitossa prosentteina koko aineistosta s. 13
-
- Kuvio 1: Lasten päivähoitopäivän pituus prosentteina s. 10
- Kuvio 2: Lasten yöunen määrä keskimäärin h/yö prosentteina s. 10
- Kuvio 3: Lasten TV:n katsomiseen käyttämä aika keskimäärin h/päivä prosentteina s. 10
- Kuvio 4: Lasten tietokoneella ja konsolipeleillä pelaamiseen käyttämä aika h/päivä prosentteina s. 10
- Kuvio 5: Lasten liikuntaan kotona käyttämä aika keskimäärin h/päivä prosentteina s. 11
- Kuvio 6: Perheen yhteisten aterioiden määrä viikossa prosentteina s. 11
- Kuvio 7: Lasten mielipide, tehdäänkö päivähoitossa asioita, joista he tykkäävät aina, joskus vai ei koskaan prosentteina s. 12
- Kuvio 8: Lasten mielipide kysymykseen, saatko leikkiä tarpeeksi päivähoitossa prosentteina s. 12
- Kuvio 9: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat päivähoitossa ovat kivoja prosentteina s. 13
- Kuvio 10: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat päivähoitossa ovat ikäviä prosentteina s. 14
- Kuvio 11: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat ovat kivoja kotona prosentteina s. 15
- Kuvio 12: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitkä asiat ovat ikäviä kotona prosentteina s. 15
- Kuvio 13: Lasten vastaus kysymykseen, onko sinulla kavereita prosentteina s. 16
- Kuvio 14: Lasten vastaus kysymykseen, onko sinulla kavereita kotona prosentteina s. 16
- Kuvio 15: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitä ikävää on sattunut kavereiden kanssa prosentteina s. 17
- Kuvio 16: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitä on kiva tehdä aikuisten kanssa päivähoitossa prosentteina s. 18
- Kuvio 17: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mitä haluaisit tehdä äidin tai isän kanssa prosentteina s. 18
- Kuvio 18: Lasten vastaus kysymykseen, pelottaako sinua jokin asia päivähoitossa prosentteina s. 19
- Kuvio 19: Lasten vastaus kysymykseen, pelottaako sinua jokin asia kotona prosentteina s. 19
- Kuvio 20: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mikä asia on pelottanut päivähoitossa prosentteina s. 20
- Kuvio 21: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mikä asia on pelottanut kotona prosentteina s. 20
- Kuvio 22: Lasten vastaus kysymykseen, kuuntelevatko päivähoitossa aikuiset sinua prosentteina s. 21
- Kuvio 23: Lasten vastaus kysymykseen, lohduttaako aikuinen sinua päivähoitossa, kun sinua itkettää tai kun on paha mieli prosentteina s. 21

- Kuvio 24: Lasten vastaus kysymykseen, onko päivähoitoryhmässä meteliä prosentteina s. 22
- Kuvio 25: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mikä on ruokailussa parasta päivähoitossa prosentteina s. 23
- Kuvio 26: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mistä et pidä ruokailussa päivähoitossa prosentteina s. 23
- Kuvio 27: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mikä on ruokailussa parasta kotona prosentteinas. 23
- Kuvio 28: Eniten mainintoja saaneet asiat lasten vastatessa kysymykseen, mistä et pidä ruokailussa kotona prosentteina s. 24
- Kuva 1: Esimerkkejä lasten vastauksista kysymykseen, mihin paikkaan menet, kun haluat olla yksin tai rauhassa päivähoitossa s. 22
- Kuva 2: Esimerkkejä lasten vastauksista kysymykseen, mikä saa sinut hyvälle mielelle? s. 24

7 VIITTEET

1. Paavola, Auli: Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston selvityksiä 3:2008; www.lapsiasia.fi
2. LATE. Lasten ja nuorten terveysseurannan kehittäminen. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 28/2008. www.thl.fi
3. Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. THL:n raportti 2/2010. www.thl.fi
4. ULAPPA – Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa, Länsi- ja Keski-Uudenmaan kehittämisverkosto on osa KASTE-rahoitteista Etelä-Suomen Lapsen ääni hanketta. Lisätietoja sivuilta www.sosiaalitaito.fi/ulappa.asp ja www.lapsenaani.fi
5. YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 60/1991); www.finlex.fi
6. Suomen Perustuslaki (731/1999); www.finlex.fi
7. Lastensuojelulaki (417/2007); www.finlex.fi
8. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000); www.finlex.fi
9. Haastattelututkimus Vantaan päiväkodeissa. 5-6 vuotiaat päivähoiton laatua arvioimassa. Vantaan kaupunki. Sivistystoimi. 30.11.2009
10. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. (380/2009)
11. Tilastotietokannat. Tilastokeskus, www.tilastokeskus.fi ja kuntien omat tilastot päivähoitossa olevien lasten määristä
12. Saarenpää-Heikkilä, Outi: Nykyajan unettomat ja päivisin väsyneet lapset. Duodecim 2001; 117:1086-92
13. Kontu, Elina: Vuorovaikutuksesta leikkiin ja leikistä draamaan – ”Lähdetään yhdessä tähdenlennolle” teoksessa Pihlaja, P & Kontu, E (toimi.) 2001. Työkaluja päivähoiton erityiskasvatukseen. STM julkaisuja 2001:14
14. Kirves, Laura, Stoor-Grenner, Maria: Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliitto. Folkhälsan förbund. 2010. www.mll.fi, www.folkhalsan.fi
15. Kirves, Laura, Stoor-Grenner, Maria: Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. 2010. . www.mll.fi, www.folkhalsan.fi
16. Fiese, Barbara H, Schwartz, Marlene: Reclaiming the Family Table: Mealtimes And Child Health And Wellbeing. Social Policy Report Vol. XXII, N. IV 2008. Society for Research in Child Development.
17. UNICEF 2007. Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. UNICEF Innocenti Research Centre, Report Card 7, 2007.

Lapsen kokemuksia päivähoidosta ja kotoa, LOHJA

Lapsen kokemuksia päivähoidon ja kodin puuhista ja leikeistä

Tervetuloa vastaamaan lasten kyselyyn!

Haastattelutilanteen on hyvä olla kiireetön hetki rauhallisessa tilassa. Esitä lapselle yksi kysymys kerrallaan. Valitse sen jälkeen kyselyn vastausvaihtoehdoista lapsen vastausta parhaiten kuvaava vaihtoehto. Mikäli et löydä sopivaa vaihtoehtoa, voit kirjoittaa vastauksen lapsen omin sanoin Muu, mikä -kohtaan. Vastausvaihtoehdot on koottu lapsille aiemmin tehtyjen kyselyjen pohjalta.

Jos lapsi ei ymmärrä kysymystä, voit kertoa sen hänelle omin sanoin.

Mukavia yhteisiä hetkiä kyselyn parissa!

1) Tehdäänkö päivähoidossa asioita, joista pidät?

- aina joskus ei koskaan

2) Mitkä asiat päivähoidossa ovat kivoja?

- Kaikki, mukava toiminta yleensä
- Leikit/leikkiminen yleensä (esim. legoilla, nukeilla, palikoilla..)
- Joku tietty leikkikalua, väline tai tavara (esim. legot, autot, eläimet, nuket..)
- Lelupäivä
- Piirtäminen ja/tai maalaaminen
- Askartelu
- Laulaminen, musiikki
- Tehtävät (esim. kirjaimet, lukeminen)
- Pelaaminen (lautapelit, palapelit)
- Aamupiiri, satuhetket tai muu aikuisten ohjaama toiminta
- Jumpa tai muu liikunta
- Ruoka, syöminen
- Lepohetki, päiväunet
- Lepohetki, päiväunet
- Ulkoilu ja ulkoilulajit (esim. pallopelit, sähly, hippa, mäenlasku..)
- Retket
- Kaverit ja ystävät
- Päivähoiton aikuiset, joku hoitotäti jne.
- Muu, mikä?
- Ei mikään
- En osaa sanoa

3) Entä kotona. Mitkä asiat ovat kivoja?

- Kaikki, paljon kivoja juttuja
- Leikit/leikkiminen yleensä (esim. legoilla, nukeilla, palikoilla..)
- Joku tietty leikkikalua, väline tai tavara (esim. legot, autot, eläimet, nuket..)
- Piirtäminen ja/tai maalaaminen
- Askartelu
- Lukeminen, kirjoja ja/tai sarjakuvia
- Pelaaminen (lautapelit, palapelit jne.)
- Pelaaminen tietokoneella tai konsolipeleillä
- TV:n katsominen
- Ulkoilu, ulkoleikit, pyöräily, trampoliinilla hyppiminen jne.
- Syöminen, hyvä ruoka/ruokalaji
- Leikkiminen sisarusten kanssa
- Kaverit, kun tulevat kylään tai kun leikitään
- Vanhempien tai muiden läheisten aikuisten kanssa oleminen, pelaaminen, lukeminen, leikkiminen ulkoilu jne.
- Kotityöt ja niissä auttaminen (esim. leipominen, pöydän kattaus, siivoaminen, isän auttaminen..)
- Lemmikin kanssa leikkiminen ja ulkoilu
- Viikonloppuretket, matkustaminen
- Muu, mikä?
- Ei mikään
- En osaa sanoa

4) Mitkä asiat ovat ikäviä päivähoitossa?

- En osaa sanoa
- Ei mikään
- Joku tietty leikki, tyhmä leikki
- Nimitely, haukkuminen, huutaminen ja rumat sanat
- Lyöminen, toisen satuttaminen
- Leikin ulkopuolelle jättäminen
- Komentelu
- Kiusaaminen yleensä
- Riitelty, kun kaverit riitelevät keskenään
- Rangaistukset, esim. jos joutuu jälki-istuntoon tai jäähyille
- Aikuisten asettamat rajat, (esim. ei saa tehdä mitä vaan, erotetaan kaverin kanssa toiseen leikkiin...)
- Nukkuminen, päiväunet, lepoaika
- Ohjattu toiminta esim. piiri- tai lauluhetki, askartelu, jumppa
- Tehtävät yleensä tai jos ei osaa tehtäviä
- Ulkoilu
- Kurvaatteet
- Jos moni on poissa, jos kaverit on poissa
- Pitkät päivät päivähoitossa ja/tai ikävä äitiä tai isää
- Kova melu, vaikeus keskittyä tehtäviin
- Joku paha ruokalaji tai ruoka-aine
- Muu, mikä?

5) Entä kotona. Mitkä asiat ovat ikäviä kotona?

- En osaa sanoa
- Ei mikään
- Riita, tappelu tai muu ikävä asia sisarusten välillä
- Riitelty, huutaminen ja suuttuminen yleensä tai kun aikuiset ovat vihaisia tai pahalla tuulella
- Yksin leikkiminen/oleminen, kavereiden puute
- Tekemisen puute, ei ole mitään tekemistä
- Aikuisten asettamat rajat, komentaminen, pelaamisen, karkin syömisen yms. kieltäminen, rangaistukset
- Päiväunet, nukkuminen, nukkumaan meneminen
- Siivous, kotityöt
- Jos itse tai joku muu on sairas tai satuttaa itsensä
- Aamulla herääminen, päiväkotiin lähteminen
- Kun molemmat tai jompi kumpi vanhemmista on poissa, töissä tai lähtee jonnekin
- Muu asia, mikä?

6) Saatko leikkiä tarpeeksi päiväkodissa?

- aina joskus en koskaan

Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet**7) Onko sinulla kavereita päivähoitossa?**

- aina joskus ei koskaan

8) Mitä kivaa teet kavereiden kanssa päivähoitossa?

- Leikin
- Askartelen, piirrän, maalaan
- Pelaan
- Tehdään yhdessä jotakin muuta asiaa, esim. mennään piiriin, syömään, katsotaan muiden juttuja jne.
- Ulkoleikit, leikin ulkona
- Juoksen, leikin hippaa tai piilosta, peiliä, kissaa ja hiirtä jne.
- Muuta, mitä?
- En osaa sanoa

9) Onko sinulla kavereita kotona?

- aina joskus ei koskaan

10) Mitä kivaa teet kavereiden kanssa kotona?

- Leikin tai leikin jotakin tiettyä leikkiä
- Askartelen, piirrän, maalaan
- Pelaan (lautapelejä, palapelejä jne.)
- Pelaan tietokoneella tai konsolipelejä
- Katson TV:tä
- Ulkoleikit, leikin ulkona
- Muuta, mitä?
- En osaa sanoa

11) Mitä ikävää on tapahtunut kavereiden kanssa?

- Ei mitään
- En osaa sanoa
- Kiusaamista, jos kaverit kiusaa
- Jotkut ovat tönineet tai lyöneet
- Jotkut sotkee leikkejä
- Leikin ulkopuolelle jättäminen
- Nimittely, haukkuminen, rumat sanat
- Riitely ja tappelut
- Kaveri määräilee tai pomottaa
- Kinaa tai riitaa sisarusten kesken
- Vahingossa satuttaminen: kaatuminen, pieni tapaturma, mailalla osuminen jne.
- Muuta, mitä?

12) Kuuntelevatko päivähoiton aikuiset, kun sinulla on asiaa?

- aina joskus ei koskaan

13) Mitä on kiva tehdä aikuisten kanssa päiväkodissa?

- Kaikkea
- Leikkiä
- Leikkiä ulkoleikkejä
- Askarrella ja tehdä tehtäviä
- Piirtää, maalata
- Lukea
- Tehdä arkiaskareita ja töitä; aurata pihaa, tehdä ruokaa, leipoa jne.
- Jutella
- Pelata lautapelejä, tehdä palapelejä
- Pelata tietokoneella tai konsolipeleillä
- Ei mitään
- Muuta, mitä?
- En osaa sanoa

14) Mitä haluaisit tehdä isän / äidin kanssa?

- Kaikkea, tehdä juttuja
- Leikkiä
- Askarrella ja tehdä tehtäviä
- Piirtää, maalata
- Lukea
- Tehdä arkiaskareita ja kotitöitä: aurata pihaa, tehdä ruokaa, leipoa jne.
- Pelata lautapelejä, tehdä palapelejä
- Pelata tietokoneella tai konsolipeleillä
- Katsoa TV:tä
- Ulkoilla, kävellä, lasketella, pyöräillä, hiihtää jne. yhdessä
- Käydä uimassa, jääkiekko-ottelussa, huvipuistossa tai muussa paikassa
- Mennä, lähteä reissuun tai matkalle
- Muuta, mitä?
- En osaa sanoa

Turvallisuuden tunne ja hyvinvointi**15) Pelottaako sinua jokin asia päivähoitossa?**

- kyllä ei

16) Mikä asia on pelottanut päivähoitossa?

- Ei mikään
 En osaa sanoa
 Kiusaaminen, kiusatuksi tuleminen
 Joku tai jotkut muut lapset
 Tappelu, riitely
 Pelästyttäminen
 Pimeä
 Pelottava hahmo (esim. Haisuli, haamut, kummitus..), ääni tai tapahtuma
 Ajatus onnettomuudesta tai tapaturmasta
 Päiväkotiin meneminen alussa
 Muu, mikä?

17) Pelottaako sinua jokin asia kotona?

- kyllä ei

18) Mikä asia on pelottanut kotona?

- Ei mikään
 En osaa sanoa
 Pimeä
 Paha uni, painajaiset, nukkumaan meneminen, herääminen yöllä
 Pelottava hahmo (esim. Haisuli, haamut, kummitus..), ääni tai tapahtuma
 Koira, hämähäkit, hiiret tai muut eläimet
 Joku paikka tai esine esim. yläkerta, vintti, taulu
 Varkaat, rosvot
 Ukkonen
 Yksin jäämisen pelko, yksin oleminen
 Aikuisten suuttuminen, riidat, rangaistukset
 Ajatus onnettomuudesta tai tapaturmasta
 Sisarukset, riidat sisarusten kesken
 Muu, mikä?

19) Lohduttaako aikuinen sinua päivähoitossa, kun sinua itkettää tai kun on paha mieli?

- aina joskus ei koskaan Minua ei itketä koskaan hoidossa Aikuiset eivät ole tienneet, kun olen itkenyt salaa

20) Onko päivähoitoryhmässäsi meteliä?

- sopivasti Joskus tai jonkin verran liikaa

21) Mihin paikkaan menet, kun haluat olla rauhassa tai yksikseen päivähoitossa?

- Sohvalle, sänkyyn
 Jonkun asian taakse, sisään, alle esim. sohvan tai seinän taakse, pöydän alle, leikkimökin sisään jne.
 Johonkin tiettyyn huoneeseen esim. eteiseen, piirihuoneeseen jne.
 Ulkona johonkin tiettyyn paikkaan esim. liukumäkeen, hiekkalaatikon viereen, puiden luo
 Menen rauhalliseen paikkaan, kävelen yksin..
 Piiloon
 Laitan korvat lukkoon
 Muualle, mihin?
 En mihinkään
 En halua olla yksin siellä
 Ei siellä ole mitään sellaista paikkaa
 En osaa sanoa

22) Mikä ruokailussa on parasta päivähoitossa?

- Syöminen, vatsa tulee täyteen
- Että on hyvää ruokaa, kaikki on hyvää
- Joku hyvä ruokalaji, jälkiruoka, välipala
- Oma aktiivisuus: oma paikka, saa ottaa itse ruokaa, saa syödä haarukalla ja veitsellä, ruoka-apulaisena oleminen jne.
- Kaikki syövät yhdessä, saa jutella kaverin kanssa, nauraminen jne.
- Hiljaa, rauhallisesti oleminen ja kun ei riehuta
- Kun kaikkea ei tarvitse syödä tai maistaa
- Muu, mikä?
- En osaa sanoa
- Ei mikään

23) Mistä et pidä ruokailussa päivähoitossa?

- En osaa sanoa
- Jostakin tietystä ruokalajista
- Jos on pahaa tai kylmää ruokaa
- Jos on liikaa meteliä/liika meteli tai huutaminen
- Jos joku häiritsee
- Kun on pakko maistaa kaikkia ruokia tai syödä kaikki
- Jos jää ruokajonossa viimeiseksi
- Muusta, mistä?
- Ei ole sellaista asiaa

24) Entä kotona. Mikä on ruokailussa parasta kotona?

- Syöminen, vatsa tulee täyteen
- Että on hyvää ruokaa, kaikki on hyvää
- Joku hyvä ruokalaji, jälkiruoka, välipala
- Itse tehty ruoka
- Että tehdään ruokaa yhdessä
- Että syödään yhdessä, jutellaan
- Hiljaa, rauhallisesti oleminen ja kun ei riehuta
- Muu asia, mikä?
- En osaa sanoa
- Ei mikään

25) Mistä et pidä ruokailussa kotona?

- En osaa sanoa
- Pidän kaikesta
- Jostakin tietystä ruokalajista
- Jos on pahaa ruokaa
- Kun vanhemmat käskevät syömään tai maistamaan, komentavat, asettavat muuten rajoja
- Meteli ja jos joku esim. sisarus häiritsee ruokailua
- Muusta asiasta, mistä?

26) Mikä saa sinut hyvälle mielelle yleensä?

- Melkein kaikki asiat, kiva tekeminen
- Ulkoilu, pyöräily, hiihto, trampoliinilla hyppiminen, ratsastus jne.
- Leikkiminen, askartelu, kiva leikkikalua
- Se, kun saa lahjoja tai uusia leluja, syntymäpäivät
- Äiti, isä, perhe, isovanhemmat
- Äidin / isän kanssa leikkiminen tai muu tekeminen yhdessä
- Kaverit yleensä tai kavereiden/sisarusten kanssa tekemiseen liittyvät asiat
- Hassuttelu, kutittaminen, nauraminen
- Syömiseen liittyvät asiat esim. hyvä ruoka, jälkiruoka, herkut, ruokailu
- Sylissä oleminen, hali, rakkaus
- Hyvä olo, iloinen ilmapiiri, pirteä olo
- Kun äiti tai isä tai joku muu lohduttaa
- Pelaaminen tietokoneella tai konsolipeleillä
- Pelaaminen lautapelejä
- Telkkarin katsominen, esim. Pikku Kakkonen
- Retket
- Uimaan meno
- Perheen yhteinen lomailu
- Muu, mikä

Taustakysymyksiä lapsen huoltajalle

Kiitos lapsen haastattelusta!

Seuraavat kysymykset on tarkoitettu lapsen huoltajalle. Osa kysymyksistä on taustakysymyksiä ja osalla kartoitetaan perheiden ja lasten arjen käytäntöjä.

27) Lapsen päiväkoti**28) Haastatellun lapsen ikä**

vuotta 3 4 5

29) Lapsen sukupuoli

Tyttö Poika

Arvioi lapsesi keskimääräistä päivittäistä tai viikoittaista ajankäyttöä seuraavissa kysymyksissä:**30) Kuinka pitkä on lapsesi päivä päivähoitossa?**

tuntia päivässä keskimäärin 3 4 5 6 7 8 9 10 tuntia tai enemmän

31) Kuinka monta tuntia lapsesi nukkuu öisin?

tuntia yössä keskimäärin 7 7½ 8 8½ 9 9½ 10 10½ 11 11½ 12 12½ 13

32) Kunka paljon lapsesi viettää aikaa päivittäin katsoen TV:tä?

tuntia päivässä keskimäärin 0 ½ 1 1½ 2 2½ 3 3½ 4 4½ 5

33) Kuinka paljon lapsesi viettää aikaa päivittäin pelikoneella / tietokoneella?

tuntia päivässä keskimäärin 0 ½ 1 1½ 2 2½ 3 3½ 4 4½ 5

34) Kuinka paljon lapsesi liikkuu päivässä päivähoiton ulkopuolella? (leikkiminen ulkona, matka päiväkotiin, liikuntaharrastus jne.)

tuntia päivässä keskimäärin 0 ½ 1 1½ 2 2½ 3 3½ 4 4½ 5

35) Kuinka usein perheessänne syödään yhteinen päivällinen / ilta-ateria?

kertaa viikossa keskimäärin 0 1 2 3 4 5 6 7

36) Huoltajan ajatuksia haastattelusta: Haastattelu oli lapselle

sopivan pitkä liian pitkä

37) Muita ajatuksia haastattelusta:

Kiitos vastauksistanne!

Jos haluat säilyttää lapsen vastaukset muistona, voit tehdä sen ennen vastausten lähettämistä tallentamalla / tulostamalla lomakkeen selaimen yläpalkin Tiedosto-toiminnon kautta.

Muistathan lopuksi painaa LÄHETÄ -painiketta!

Lähetä

Liite 2: Saatekirje vanhemmille (21.10.2010)

4-VUOTIAIDEN LASTEN HYVINVOINTISELVITYS LOHJALLA 1.-30.11.2010

HYVÄT VANHEMMAT

Lohjalla selvitetään 4-vuotiaiden lasten hyvinvointia ja arjen kokemuksia lapsille suunnatulla kyselyllä. Selvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa pienten lasten hyvinvoinnista siten, että lapset itse osallistuvat tiedon tuottamiseen. Lasten kokemuksia päivän tapahtumista, sosiaalisista suhteista ja vuorovaikutuksesta sekä turvallisuudesta selvitetään kyselyllä, jossa toivomme teidän, lasten vanhempien, toimivan lapsenne haastattelijoina. Osallistumalla kyselyyn teillä on mahdollisuus kuulla lapsenne kokemuksia tavallisesta arjesta poikkeavalla tavalla. Haastattelun jälkeen kyselylomakkeen voi halutessaan tallentaa ja tulostaa itselleen muistoksi.

Haastattelulomakkeen kysymykset liittyvät päivähoidon ja kodin tavanomaisiin tilanteisiin. Lomakkeen lopussa on kysymyksiä lapsen huoltajille. Lomakkeessa kysytään lapsen ikä, mutta ei nimeä. Lomakkeet käsitellään ja analysoidaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaidossa siten, että yksittäisten lasten ja perheiden tiedot eivät tule missään vaiheessa esiin. Selvityksestä saatua tietoa käytetään lasten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämistyössä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, lapsille ja vanhemmille tiedotetaan tuloksista.

Ohjeita lapsen haastatteluun

- Lasten haastattelussa käytetään sähköistä internetistä löytyvää lomaketta.
- Lomakkeen täyttäminen vie aikaa noin 15-30 minuuttia.
- Haastattelutilanteeksi on hyvä valita kiireetön hetki rauhallisessa tilassa.
- Esittäkää lapselle yksi kysymys kerrallaan ilman lomakkeen valmiita vastausvaihtoehtoja ja odottakaa lapsen omaa vastausta.
- Valitkaa sen jälkeen kyselyn vastausvaihtoehdoista lapsen vastausta parhaiten kuvaava vaihtoehto.
- Mikäli ette löydä sopivaa vaihtoehtoa, kirjoittakaa vastaus lapsen omin sanoin Muu, mikä –kohtaan.
- Välttäkää mahdollisimman pitkään vastausvaihtoehtojen lukemista lapselle, jotta lapsi voi vastata omin sanoin spontaanisti.
- Jos lapsi ei ymmärrä kysymystä, voitte kertoa sen hänelle omin sanoin.

Kysymysten vastausvaihtoehdot on laadittu lasten antamista vastauksista aiemmin toteutetuissa kyselyissä.

Kyselylomake löytyy osoitteesta www.webropol.com/lapsikysely.net

Salasana kyselyyn on: Lohja2006

Ruotsinkielisen kyselyn salasana on: Lojo2006

Mukavia yhteisiä hetkiä kyselyn parissa!

Lohjan kaupunki toteuttaa haastattelun yhteistyössä ULAPPA – Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa –kehittämisen verkoston kanssa. ULAPPA-hankkeesta löydätte lisätietoja osoitteesta www.sosiaalitalo.fi ja www.lapsenaani.fi

Lisätietoja kyselystä antaa Lohjalla xxx puh. xxxx tai kehittämiskoordinaattori Merja Rapeli, p